

II

59 069

II PETRU VULCAN

59.069

DRAGOMIR

Medgeea

* Baba Sanda *

La Bacalaureat

CRAIOVA

TIPOGRAFIA DAVID J. BENVENISTI, STRADA JUSTIȚIEI, 20

1895.

*

*

0/606

*Don. Caton Theodorian-Caravale
in semn de
Honor*

PETRU VULCAN

Petru Vulcan

*Aprilie 13 / 1895
25 Craiova*

DRAGOMIR

Medgeea - Baba Sanda
La Bacalaureat

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
CRAIOVA

CRAIOVA

TIPOGRAFIA DAVID J. BENVENISTI, STR. JUSTITIEI, 20
1895.

0/606

D-lui Petre Sfetescu

în semn de stimă și iubire.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

PETRE T. SFETESCU

PREFECT DE DOL-JIU.

Petre T. Sfetescu, s'a născut în București, la anul 1864. După terminarea studiilor liceale în țară, s'a dus la Paris unde a studiat dreptul. Întors în țară a îmbrățișat cariera de avocat la baroul de Ilfov. În anul 1886, a fost numit Procuror la același Tribunal și în scurtă vreme

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
CRAIOVA

prin muncă și energie, a înaintat judecător de instrucție, Prim-Procuror, unde s'a distins în postul din urmă printre o justetă răvă în lupta partidelor politice, care se desfășura în București. În 1892 a fost numit președinte la tribunalul Teleorman, unde după 2 ani de exercițiu în funcțiunea numită, a lăsat o impresie adâncă de bunătate și inimă mare. De aci a trecut în administrația iudețului Romanați. Astăzi se găsește în exercițiul funcțiunei de Prefect al județului Dolj și putem afirma că e printre cei aleși, menit să dirigeze cu înțelepciune destinele județ. Dolj, prin a carui cărmuire, nu va putea de cât să meargă înainte și iar înainte.

Din parte-mi nu-i puteam aduce omagii și admirațiune, de cât închinând lucrarea mea de față, rămân pe deplin mulțumit ca cele ce am scris vor găsi un ehou sincer în inima barbatului integru, pentru care voi avea pururea stima și dragoste.

AUTORUL.

DRAGOMIR

I

Sala școlii comunale, era plină de lume, căci în ziua de «*Sîm-Petru*» dascalul satului, Domnul Vintilă Udrea, avea să impartă premii școlărilor, cari s'au silit în cursul anului.

Părinții și rudele, primarul și toți consilierii, veniseră să asiste la această serbătoare măreață, unde aveau să asculte, și cuvîntarea, pe care trebuia să le-o țină Domnul Vintilă Udrea.

Chiar flăcăii și fetele alergaseră de la horă, care nu era departe de școală, sub umbra unui nuc bătrîn și bogat în frunză.

Însuși lăutarul Oniță se așezase pe pragul ușii cu vioara la subțioară, de unde se uita uimit la Domnul Vintilă Udrea, inconjurat de o mulțime de buchete de flori și tot atâtea coroane de frunză verde. . . . .

Era curios și însuși Tolea, văcarul satului, căci nici el nu lipsia de la ceremonia publică.

Căldura din luna lui Iunie înăbușia lumea din școală.

Domnul Vintilă incepu cuvîntarea. Dumniului vorbi sătenilor în câte-va cuvinte înțelept alcătuite de marile foloase ce câștigă omul, care trece prin școală; făcu o comparație minunată între știință și mult dorita lumină, precum și între neștiință și uritul întuneric.

Le arătă ca un petagog destoinic, cum silința la învățatură se recompensează cu cununi, cari însemnează admirațiunea, lauda și stima noastră pentru acei ce merită a fi încununați, și îndemnă pe toți locuitorii fără excepție, fie orî cât de sărac ar fi cine-va, să 'și trimită copilul la școală, de unde poate asculta numai pilde frumoase și cum trebuie să se poarte în lume.

Notabili satului cu proprietarul în frunte ascultau cu luare aminte și printre ei se auzia din când în când: da, așa e, așa e! Iar Tolea văcarul mai amplifică: așa e, de mă deteau a-i mei la învățatură eșiam și eu mă procopsit, nu rămăneam văcar.

După ce sfârși Domnul Vintilă Udrea cuvîntarea-i, incepu să cheme la apel pe cel de ântâiu premiant al clasei a IV-a: Dragomir Munteanu! zise el, pe când în sală domnia cea mai mare tăcere.

«Copilul reposatului primar,» ziseră mai mulți din bănci, pironindu-l cu privirile.

«Băiatul ăsta sa silit mai bine ca toți,» zise Domnul Vintilă, depunînd pe fruntea elevului pe care-l numise Dragomir Munteanu, cea mai aleasă cunună, și dându-i cărțile ce i se conveniau.

— «Mama e aci Dragomire?» 'l întrebă Domnul Vintilă.

— «Nu e aici,» respuse Dragomir sfios.

— «Dar de ce n'a venit și Dumniaei? urmă Vintilă.

— «Fiind-că e bolnavă rău,» respuse copilul podidindu-l plânsul.

«Taci, nu plânge, nu,» 'i zise Domnul Vintilă, netezându-i părul mătăsos.

«O să-i treacă mamiței—vezi să fii tot așa de cuminte precum ai fost până acum.

Copilul reposatului primar Munteanu, trecu printre mulțimea curioasă, care privia țintă la el, în cât nu scăpă nici de curiositatea lui Oniță lăutarul nici de a lui Tolea văcarul. După împărțirea premiilor ceremonia se sfârși.

Dragomir se duse acasă purtându-și cununa pe cap și cărțile la subțioară, ca și alți copii, cari formau un cortegiu în urma lui.

Hora se încherbă la loc. Flăcăi și fete multe rideau și se înveseliau, unii prinși în horă, alți mai în raznă, schimbând pe bete o sărutare înflăcărată; după aceia iar se prindeau în horă fie care lângă mândra lui: flăcăii în cămăși cusute cu flori și la pălării cu panglici tricolore, fetele în costume naționale și mai minunate.

Uncheșii și lelițele de o parte steteau la sfat și taina lor se resuma într'o singură vorbă: «tinerete, tinerețe, eh. . . . . am fost și noi odată ca ei.»

Din când în când se vedea eșind din școală câte vre un copil, purtând cu o mândrie naivă cununa pe cap.

Copilul reposatului primar, fusese în ziua aceea subiectul de vorbă al tuturilor sătenilor

De nu s'o prăpădi numai și mumă-sa—ce băiat cuminte ziceau unele femei, vecine cu Maria lui Munteanu.

Una de curând venită aduse vestea, ca auzi chirăind pe Tudora, fata Mariei, pe când trecea pe lângă casa lor.

«Sermana de ea!» ziseră cele-l-alte îndoișate. «Și e singură cuc—nu știm sora ei e aici au ba?»

În vremea aceasta Tudora, sora lui Dragomir mai mare de cât el, fugise din casă, smulgându-și perii și țipând pe linia satului, să aducă pe Dragomir de la școală, fiind-că muma lor trăgea să moară și murinda ceruse săși vază odorul.

Dragomir tocmai venia cu cununa pe cap și cu cărțile la subțioară

«Fuga Dragomire, fuga puiule, Mama moare puiule». . . . . începu să se bocească sermana fată, care apucând de mână pe Dragomir alergă cu el în curtea casei lor.

Tușea Lena venise de la oraș, unde se duse să cumpere doctorii pentru bolnavă și acum își ștergea lacrimile și se silia din toate puterile să nu țipe la vederea lui Dragomir. «Vino Maică, vino,» zise tușea Lena, luând pe Dragomir din mână Tudorei și apropiindu-l de patul Mariei.

Tăcer
în ce m
liniștea

La sp
luminăr
paști.

Pe o
goale; p
în cam

Copil
Boln

Se fo
tină uș
se zug

numai
duși î
mână,

lipi de

Mar
mai u
pronu

tură I
de ei.

Apc
turi ș
Tuc

de jel
dormi
Tu
orfan

Tăcerea din casă era sublimă; suspinul din ce în ce mai stinse a-le bolnavei mai întrerupeau liniștea de cripdă.

La spatele bolnavei, în firida icoanei, ardea o lumînărică de ceară, rămășița unui coșuleț de la paști.

Pe o masă de lemn câte-va sticle de doctorii goale; prin două ferești pătrundeau razele soarelui în camera jeli.

Copilul se apropie de mamă.

Bolnava deschise ochi cu o durere chinuitoare.

Se forță pentru cea din urmă oară . . . . clătină ușor din cap. . . . și un zimbet dureros i se zugrăvi pe conturul gurei . . . . . o lacrimă, numai una . . . . . se scurse din globi ochilor duși în fundul orbitelor, apoi făcu un gest din mână, iar Dragomir cu ochi roși de plâns se alipi de peptul mumei sale.

Maria 'și ținu copilul câte-va clipe la piept, se mai uită încă o dată la el, apoi la Tudora și pronunță stins de tot: «să nu te lași de învățatură Drag. . . . meu . . . . Leno . . . . aibi grije de ei. . . .»

Apoi închise pleoapele, brațele 'i căzură în lături și 'și dete duhul. . . .

Tudora și Dragomir țipau, tușa Lena tremura de jele și de groază, iar Maria întinsă și rece dormia somnul de veci. . . .

Tudora și Dragomir remaseră de aci înainte orfani sub îngrijirea tușei Lena.

Muma sa 'i recomandase în ora morței să nu se lase de învățătură și el respecta voința repodatei a cărei sfântă imagine l'a însoțit în tot locul. Intr'o zi se hotări să plece din sat.

Tudora însă își iubia frățiorul și 'nu l'ar fi lăsat să se înstrăineze pentru ori-ce în lume, de aceea ea 'l ruga cu lacrimi în ochi să mai îngăduie, până ce tușea Lena, va putea să vinză casele cu un preț convenabil și apoi să se mute cu toți la oraș, dar Dragomir nu mai avu răbdare și plecă în orașul cel mai apropiat de comuna-i natală în căruța primarului, lăsând pe Tudora în grijea tușei Lena.

«Mă duc la învățătură Tudoro dragă,» fură cuvintele lui din urmă, «nu te întrista, nu, am să-ți scriu și tu să-mi răspunzi,» și se duse singur singurel printre străini.

II.

—«*Dragomire?*»

—«*Ce poștești Domnule Simonis?*»

—«*Țe poftesc, — eu nu poftesc, eu porunțesc să stropesti, să meturi bine și pe urma să iei un paio de metur să scoți bobile ala de orez, țe a scăpat printre crăpăturile tarabei: zețe bobi azi, dou-zețe mâine, continuă Simonis băcanul, se fațe un gogiamiti sacco.*

Mai prișteput?»

—«*Da Domnule Simonis.*»

Și Dragomir, băeat în prăvălia D-lui Simonis, fără să mai stea mult de vorbă, luă într'o mână stropitoarea, în cea-l-altă mătură; sfârși în câteva clipe de măturat, căută un paiu de mătură și se apucă să scoată de prin crăpăturile tarabei boabele de orez bob cu bob, căci așa îi poruncise Domnul Simonis.

Lumina zilei începu să se arate azurie prin obloanele deschise a-le prăvăliei situată pe două din stradele orașului monoton încă de dimineață. Dragomir stinse lămpile, căci se luminase deja. Sculându-se în fie care zi cu două ceasuri până în zori, sfârșia cele-l-alte trebi înainte de a începe să 'nglotească mușterii prăvălia: impachetase peste o sută chilograme de zahăr și le așezase sub tarabă; pregătise porțiuni obijnuite de mac, piper, stafide, migdale, vanile ect; expusese lăzile de portocale și lămâie; așezase la locul ei tîncheaua cu gaz și alte articole al căror loc era destinat afară din prăvălie; se duse în sfârșit mai în fundul prăvăliei, unde sfârșit de oboseală se rezmă cu cotul mânei de tarabă, care se prelungia până în fund.

Cu capul plecat, încercându-se să resfoiască paginile unei cărți, părea că să ferește de a produce vre-un sgomot prin întoarcerea foilor, ce ar fi putut deștepta curiozitatea lui Simonis, care în acest minut își sufla mukul de țigară din țigaretă-i de chihlibar.

— «*Dragomire?*»

- «Porunciți,» se auzi Dragomir din fund.
 — «*Te lucrezi?*»
 — «Am isprăvit ce aveam de făcut»
 — «*Si acuma să dormimo, nu este asa?*»
 — «Ba eu cred că nu, dar dacă e ceva, n'aveți de cât să porunciți și îndată se va face».

Simonis la aceste zise, își plimbă privirile prin toate părțile, prin saci cu marfă, așezați în ordine și prin rafturi și văzând, că totul e în regulă încleștă fălcile, murmură ceva neînțeles, se așază ca un stâlp la ușa prăvăliei și părea nerăbdător de nesosirea mușteriiilor până în vremea asta pe când Dragomir îngâna: «dacă zece lucrători, lucrând câte nouă ore pe zi în zece zile sfârșesc o casă, apoi cinci-spre-zece lucrători lucrând câte două-spre-zece ore pe zi o vor sfârși în cinci zile, și închise repede aritmetica lui Haret, căci cineva intra în prăvălie și după acel cine-va altul și iar altul până ce gloata deveni ca la moară.

Simonis era sgârcit și n'ar fi ținut doi băeți în prăvălie pentru toată lumea, de aceia se auzia cât îi lua gura: «iute. . . . . iute. . . . . ai dat la Dumniaei zahăr? la Dumniaei orez? ai primit parale pe mac, pe stafide, pe piper?. etc.

Intre un-spre-zece și două-spre-zece se mai potolise lumea în prăvălia D-lui Simonis și acum din când în când se mai auzia câte o germană: «ein kilo launștein ich bitte.»

Plecase și aceasta din urmă; sosise vremea prânzului și lui Kir Simonis îi era foame.

—«*Dragomire?*»

—«*Porunciți, D-le Simonis?*»

—*Spune la cocoana să pue masa, este do-
uspece și trebuie să muncăm.*

Dragomir se grăbi să treacă prin ușa din fund în al doilea etaj, să anunțe pe cocoană că Kir Simonis poștește să vie la masă.

Intr'o clipă fu înapoi spuind D-lui Simonis că deja e așteptat.

Mulțumit că rămâne singur răsfoi istoria.

In acest timp însă o țigancă intră în prăvălia din colț «la spițerie» să târgue picături de inimă, de al cărei dor se văita.

Dragomir fără să se mai miște din loc o îndreptă la farmacie, spunându-i cum că aci e băcănie.

Dar țiganca în durerea ei, ne-vrënd să-i dea crezământ, hesită o clipă, ast-fel că, pe când Kir Simonis apărea din fund în vârful degetelor, obișnuit tot-de-una să surprindă câte ceva . . . . aude din gura lui Dragomir, că nu este, nu e. Țiganca eșise din prăvălie însă Simonis, care crezuse, că Dragomir, îi gonise mușteriu din prăvălie, îngălbeni de mânie și apropiindu-se de Dragomir începu din ce în ce mai furios: «asa, în lipsa mea gonesti musterii si țitesti la cărțile aste? țe, țe, țe însemnează cărțile aste» și începu să arunce prin toate părțile tot avutul lui Dragomir; niște cărți de școală, de care nu se despărțise de cum părăsise clasa a IV-a primară. Dar Kir

Simonis nu se mulțumise să le asvârle cât colo, ci pe cartea ce punea mâna o și sfâșia vulturește așa în cât într'o clipă un maldăr de foi risipite, sburau prin toată prăvălia, în urma căror Dragomir, suspină amar.

Simonis, furios, trecu repede cu un șir de chei până la cassa de bani; o deșchise, luă catastiful unde se afla contul lui Dragomir, murmură ceva neînțeles, în timp ce Dragomir *sta smirună*, și cu un ton caracteristic grecilor, esclamă: «*iacus, na me clefti. . . sa pleți de la mine, D ta esti un hoțo, aide, na socotala, ținți luni cate trei-zeți lei fațe o sulă ținți zeți, opt-zeți ai primit poftim si resto; aid, aid, dar curândo să pleți de la mine.*»

Dragomir, vru să-i explice, că n'a gonit mușterii din prăvălie, ca aceste cărți i-au fost dăruite drept premiu la finele clasei a IV-a primară, ca pe nedrept îl invinovățește, dar Simonis ce înțelegea de una ca asta: nu mai era nimic de făcut în fața lui Kir Simonis, care nu se încredea el însuși în mâna sa cea stângă. Spirit viclean, se temea de ori-ce semen al seu, că-l va întrece în șiretenie.

I studiase Dragomir firea, de acea nici că insistă mai mult, și adresându-i un «rămâneți cu bine D le Simonis,» de la care n'a mai primit nici un răspuns, eși din prăvălie, se duse de 'și împachetă rufăria în cuteraș, tocni o birje și merse drept la gara. Plăti birjarului după ce se

informă
cassă s
o banc
interes
aparitiu

Sone
din gar
de serv
steteau
care lo

O co
propiin
din po
urma
naluci;
un făș
prin ț
iar un
strigă
de toat
etc. se

Dra
auzise
trenu
pe loc
Mai
buia
mai ir
Dra
colțișo

informă de sosirea și plecarea trenului, trecu la cassă să-și scoată bilet de drum și se așează pe o bancă de pe peronul gării, ținând privirile cu interes din cotro trebuia să vină trenul, a cărui aparițiune o aștepta cu mare nerăbdare.

Soneria gării anunțase deja, că trenul pornise din gara precedentă; după câte-va minute omul de serviciu sună clopotul de trei ori, iar pasagerii steteau gata, grămădiți pe peron să ocupe fie care locu-i prin vagon.

O coloană de fum amenințatoare se văzu apropiindu-se în direcția șinelor, apoi, ca un balaur din povești, apăru dintr'o cotitura locomotiva, în urma cărei veniau în pripă vagoanele ca niște naluci; o huretură de roate, o fluerătură ascuțită, un fășăit puternic produs din eliberarea aburilor prin țevile ascuțite și în sfârșit trenul se opri, iar un conductor, dându-se cel de întâiu jos, strigă cât îi lua gura: «25 de minute». Oameni de toate națiunile: nemți, italieni, greci, sârbi, turci, etc. se grămădiră pe peron.

Dragomir se perduse în acest furnicar de lume; auzise din gura conductorului cât timp va sta trenu în gară, de acea nu se prea grăbi să ocupe loc în vagon.

Mai erau încă vre-o zece minute și trenul trebuia să 'și urmeze calea. Pe peron lumea se mai inpuținase.

Dragomir se sui în vagon, se retrase într'un colțișor și la sgomotul produs de zăngănitul roa-

telor căzu pe gânduri și nu se trezi din piroteală de cât la glasul brusc al conductorului, care veni să vizeze biletele.

Conductorul trecu înăinte, iar Dragomir căzu din nou pe gânduri. La ce se gândia?

Trecut, presinte și viitor, probleme, pe cari nu le pricepea și nici ca să încercase să le deslege, îi frământau creerul. Nenorocirile fac pe om mai prevăzător.

Dragomir împlinise 15 ani și grijea aceluia mâine indoelnic îl îngrozia.

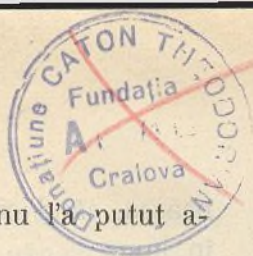
Când se văzu într'un vagon printre atâta lume străină, depărtându-se din ce în ce mai mult de comuna-i natală, îl trecu un dor de acasă de mormântul părinților sei, dar mai cu samă de soră-sa orfană ca și el.

Sermana lui sora, părea că pricepe, cum odată plecat nu-l va mai vedea, căci acum se ducea fără să se mai opriască, fără să se mai întoarcă în sat la dânsa să-l mai vază. . . .

Acest dor îl ținea încătinat cu trup și suflet de casa-i părintească. Soră-sa 'l rugase mult, să nu-o părăsiască, să rămâie pe lângă casă, că doar o fi vre-un D-zeu al săracilor, dar cine s'ar fi putut împotrivi firei lui?.

«Ce să fac eu aci, răspundea el soru-sei, mă duc departe să mă fac om; am certificat de patru clase primare, și mi place să învăț înainte: ori ajung ceva, ori mai bine mor». . . .

Și
bate
Da
dus
podid
coper
capul
To
mai
O
băeța
la ur
prias
Tr
du-se
la ex
Cu
nu n
pui
Bă
tria
să, c
blem
Er
are
baza
pied
vesti
N
pest

Și de la aceste idei temeinice nu lă putea a-
bate nimeni.

Dar când se văzu răpit în sborul trenului și
dus înainte, fără să știe nici el unde merge, îl
podidi un plâns chiar în vagon, de aceia își a-
coperi fața cu amândouă mâinile și 'și întoarse
capul spre fereastra deschisă.

Totuși nu scăpă de curiozitatea câtor-va cocoane
mai nervoase.

O cocoană șiopti vecinei sale: «ce o avea soro,
băețașu ala de plânge?» Intrebare, care ajunse
la urechile lui Dragomir, cea ce-l făcu să se o-
priască din plâns.

Trenul fugia, ca o nălucă; Dragomir reculegân-
du-se își zise: de-mi va ajuta D-zeu să reușesc
la examenul de bursă!

Cu acest gând pășia el în capitala țării, unde
nu mai fusese nici odată și nu'și o putea închi-
pui cât e de frumoasă și cât e de mare.

Băiatul din prăvălia lui Simonis băcanul nu-
tria de mult acest gând să dea examen de bur-
să, de aceia nu incetase de a se ocupa cu pro-
blemele aritmetice, nici în timpul serviciului.

Era ziua de 26 Iulie și Dragomir se gândia că
are destulă vreme să mai repete cele învățate: se
baza pe cunoștințele sale, mai departe la alte
piedeci—la rătatea oamenilor la câte alte in-
vestigațiuni nu se gândia cătuși de puțin.

Nu'și putea inchipui cât e de greu să treacă
peste barierele înălțate de invidia și trufia ome-

nească, când cine-va e sărac și n'are pe nimeni în lume.

Țiganca, biata țigancă, 'i eșise în drum, ca o înțeleaptă ursitoare să i schimbe mai curând direcția vieții, așa precum plănuse de mult însuși Dragomir.

Banii, de ocamdată 'i ajungeau ca să întâmpine primele necesități.

Cu cât trenul îl apropia de capitală, cu atât simția în sine nu știu ce emoțiune; inima începu să-i bată mai cu putere; un neastâmpăr se vedea în toate mișcărilor sale; nu cunoștea pe nimeni în acest labirint, unde'l ducea destinul; nu cunoștea nici o stradă și la ori-ce pas putea să se rătăcească.

La cine ar putea să găzduiască, se gândi un moment.

«La hotel?» La hotel lui nu-i venia la socoteală. Cu bani ce-i avea se gândia că va avea mult de luptat: unde mai pui cărțile și mâncare, căci până «*la internare,*» mai erau două luni cel puțin.

Aceste toate îl făcură mai timid și mai sceptic de cum se apropia de capitala țării.

Intre acestea trenul dete o fluerătură lungă și ascuțită, dovadă că se apropia de capitală.

Dragomir își luă în mâini cufărașul și sta gata să se dea jos pe peron.

Era atâta lume la gară, că ori-ce călător trebuia să treacă unul câte unul printre 2 șiruri de

oameni,
ca să la
altă par
așezate
tate cu
cură pe
cotro se
mură și

Obse.
temend
dată ne
aceasta.
norocul
incepu
și sfârși
acestui

Ora
iul Dîr
mna, fi
să-și de
piere,
pe vre
intră în

— «I
— «I
celui de
pe Dra
Băia
mai m
Patu

oameni, cari formau o strâmtă potecuță pentru ca să lase drumul liber călătorilor până'n cea-
altă parte a gărei de nord. Globurile luminoase,
așezate din distanță în distanță, felinarele alimen-
tate cu gaz aerian, sutele de birji, tramvaiurile, fă-
cură pe Dragomir să-și uite de unde vine și în-
cotre se duce «ce sgomot! ametește omu,» mur-
mură și pași înainte încotre se îndrepta mulțimea.

Observă, cum mulți se așează în tramvaiuri, dar
temându-se de vre-un preț exagerat și tot de-o-
dată ne-știind unde 'l poate duce, renunță la idea
aceasta, de aceia o porni înainte, unde l'o scoate
norocul: și se duse, se tot duse până ce nădușala
începu să-i curgă șiroae pe față până ce se sim-
ți sfârșit de oboseală, fără să mai dea de capăt
acestui oraș.

Ora înăntase și Dragomir încă rătăcia pe che-
iul Dimboviței. În dreptul Bisericei Balașa Doa-
mna, trecu podul, înăntă pe calea Rahova fără
să-și dea seama *în cotro va însenina*. În apro-
piere, un fel de cârșmă-birt, se afla încă deșchis
pe vremea aceia. «Aci voiu găzdui;» șopti, apoi
intră în birt.

— «Domnule, vă rog, aveți camere de găzduit?».

— «Da,» fu răspunsul birtașului, dând poruncă
celui de ântăiu băiat, ce-i sta înainte. *să conducă*
pe Dragomir într'o cameră.

Băiatul îl conduse într'o cameră nu tocmai mică
mai mult lungă de cât lată.

Paturi erau destule. Băiatul îl pofti în termeni

neglijenți: «poștește unde-ți place Domnule, că tot un franc plătești».

În sfârșit ceru ceva de a-le mîncarei: *imbucă* de vre-o două trei ori și ostenit cum era adormi fără să-și poată face nici măcar un mic plan ce va face pe ziua de mîine.

În somn avu diferite vedenii unele mai fioroase de cât altele.

Des de dimineață sări din pat ca speriat de ceva, se frecă la ochi și se uită pe fereastră în curte.

Se luminase deja. În câte-va momente fu îmbrăcat.

Plăti datoria, încredință cufărașu birtașului drept siguranță că va mai veni și eși pe acelaș drum pe unde venise.

Ziua aceasta ca și altele vre-o 20 de a rîndul le a jerlit pe la direcțiunile școalelor, unde spera că va fi înscris printre aspiranții de bursă, dar în zadar, era prea de timpuriu, căci toți și toate se aflau în vacanțe.

Sfârșit de osteneală, se întorcea la gazda sa, căreia 'i plătea regulat în fie care dimineață, când iar trebuia să colinde prin perdutele strade a-le capitalei, să încerce și iar să mai încerce. . . .

Birtașul se mira, unde mînăncă Dragomir în cele l-alte zile a-le săptămînei, că doar joile și duminicile cerea să-i se dea câte o porție de mîncare și câte o bucată de pâine, așa că în tot-

de-una
bani la

Miha
numai
până c
schimb
să-l înt

— «I
în timp
— Cu

— O
regulat
bursei
mănan

Mih
a mai
țumi
să-ți a
să-și
far fi
folos.

Zile
nemă
și sâr
cu ar

Și
nici c
șirul

Er
drept

de-una să nu treacă peste suma de cinci-zeci de bani la fie care masă.

Mihai Cotlaru, birtaşul se mira de ce Dragomir numai joia și duminica mănâncă la birtul seu? până când într'o seară vîzîndu-l atît de mult schimbat la față, palid și ars de soare se hotărî să-l întrebe.

— «Da bine Dragomire, unde mănânci D-ta în timpul zilei?» — Unde pot.

— Cum așa?

— O . . . ce să-ți mai spui, n'am nici o masă regulată. Fiind prea mult îngrijorat cu chestia bursei mele, nu mă îngrijesc de loc unde și ce mănânc.

Mihai Cotlaru, crezînd că nu este în drept de a mai insista asupra întrebărilor, tăcu și se mulțumi să incheie conversația cu un «Dumnezeu să-ți ajute băete.» Dragomir se jena bine înțeles, să-și arate starea sufletească către gazdă, care l-ar fi putut umili doar, cum gîndia el și fără folos.

Zile lungi de vara într'un oraș imens, mai mult nemîncat și nebăut, (căci și de sete omul străin și sărac se poate prăpădi în capitală) le trecea cu amarul în suflet.

Și totuși nici o clipă de furie în contra ursitei, nici o idee bizară în creierul lui, de a-și curma șirul suferințelor odată pentru tot de-una.

Era duminica în zori de zi. Dragomir își îndreptă pașii către biserica Sf. Spiridon să se roage

celui puternic pentru a-l ocroti cu paza sa și să-l ajute în calea pe care a apucat-o, căci: *sunt fericiți cei curați cu inima, că acea vor vedea pe Dumnezeu . . .* și cele-l-alte le preparase in-de ajuns pentru examen și Dragomir ținea să se prezinte lui D-zeu, să-și spue focul, ce-l arde pe inimă.

Ast-fel se gândia pe când pășia pragul bisericei, cu evlavia unui ermit și cu ochi lui lăcrimători de suferință.

Se așeză într'o raznă a bisericei și cu mintea pironită la cel sfânt începu să se închine ca un nazaritean în floarea vârstei.

Și nu eși afară de cât odată cu Păstorii bisericesti.

Prezența lui Dragomir în biserică atrase numai puțin atențiunea lor.

Când fu să iasă din Biserică, se întoarse pentru cea din urmă oară de a-se închina întocmai ca un »ave« Domnului; atunci un Popă, care eșia și el din Biserică îl întrebă:

—Ia ascultă băețași, de unde ești D-ta?

—Sunt străin Părinte.

—Din care parte a lumii, urmă Popa?

—Tocmai de peste Olt. . . .

—Și cum te numești?

—Dragomir Munteanu.

—Și cu ce ești pe aci dragule Dragomir?

Și Dragomir însoțind pe Popa Neculai, până

la locuința sa, își povesti în câ/e-va cuvinte istoricul tristei sale vieți.

—Cu un cuvînt ai venit pentru învățătură ?

—Da Părinte.

—Foarte frumos taică, lucru nemerit și Tudorel al meu e candidat de bursă ; dece nu v'ați prepara amîndoi la un loc ; te vîd că ești băeat destul de deștept și cred să faceți mai bună treabă de v'ați prepara împreună.

Du-te taică de-ți ia geamantanu de la han și vino la noi ; uite în odaea asta aveți două paturi veți învăța împreună cu Tudorel al meu și vei avea și D-ta cele trebuincioase de la mine, până te vei interna.

Dragomir în extazul bucuriei sale nu se putu opri de a-nu săruta mîna binecuvîntatului preot în persoana căruia i se părea că vede pe D-zeu.

Aceasta, într'adevăr era o minună pentru Dragomir, căruia nu-i mai rămăsese din toți bani, de cât vre-o cinci șeșe lei.

Se duse într'un suflet pîn' la M. Cotlaru, își luă cufărașul, plăti un mic cont și de aci înainte se instală la Popa Neculai din strada Olimpului.

Din ziua acea „dumineca mîntuirii“ după cum o botezase Dragomir, el își îndoi activitatea, în cât într'o zi Popa Neculai se adresa necăjit către Tudorel al lui, care nu mai slăbia smeul din mînă : mă, ștregarule mă, nu mai lași smeul din mînă mă, nu te uiți la Dragomir cum citește în odae ? haimanao ce ești. . . . Stăi satane, să nu-

mi reușești numai și a-i vedea tu pe necuratu cu ochii. . . .

III.

Examenele de bursă se sfârșiseră. Tudorel al Popoi Neculai din strada Olimpului, nu reușise, dar nici Dragomir nu fuse mai norocos: din cauza vârstei sale înaintate nu fu admis printre candidați. Cu toate acestea Dragomir nu disperă, ci se înscrise cu actele ce posedă la unul din liceele capitalei ca elev extern. Singura greutate ce avea de învins, era de a-și procura mijloacele de traiu pentru anul întâiu; haine și cărți de o cam data avea. Dar acest hop e greu de învins, când cineva e străin și în capitală era și mai greu.

Popa Neculai era singurul om, care mai știa că exista un Dragomir, venit de cine știe unde în capitală că să învețe, dar care n'are nici părinți nici mijloace și tocmai de acea făcuse pentru «al băeat pricâjit» ce putuse și avea de gând tot să mai facă pentru «*Dragu*» căci Dragu, zicea Popa Preotesei, e un băeat așternut pe carte, supus, silitor și cu minte și că ar dori să ia pildă după cum e Dragu și Tudorel al lui și că ar fi mai nemerit să nu despartă pe Tudorel al lui de Dragomir, care ar putea să ajute mult pe fiul său la lecții. De acea Popa Neculai și Preoteasa Maria se hotărîră să'l ție la ei în gazdă că apoi este o faptă laudabilă din partea lor, să și facă o pomană de felul acesta, că cine și

face în
acea.

«*Fer*

flet» zi

alături

mulți i

vinte c

Popa

curte;

pusă d

Preotea

cu chin

Dom

chiriast

afaceril

Hațegu

tul ma

începu

Luă

și cășt

bunicio

țiunea-

rare cu

supuse

acum a

multă

Neculai

fiind-că

D-nul

țiunea

face în lumea asta, e bine pentru suflet în lumea
aceea.

«*Ferice de al de poate, își face pentru suflet*» ziceau vecinii de câte ori vedeau pe Dragomir alături de Tudorel al Popei venind de la școală; mulți i stînsese Popei mîna și i adresase cu vînte de laudă.

Popa Neculai avea două rînduri de case într'o curte; într'un rînd locuia el cu familia sa compusă din Cornelia și Tudorel, copii Popei și din Preoteasă Maria, iar pe cele de alături le ținea cu chirie de mult o familie germană.

Domnul Hillebrand, inginer de profesiune, era chiriașul popei Neculai. El venise în capitală cu afacerile sale tehnice. Era originar din Valea Hațegului, își terminase studiile în științe la statul major din Viena și după ce 'și luă diploma, începu a practica ingineria în capitală.

Luă în antrepriză terasamentul căilor ferate și câștigase întru începutul carierei sale o sumă bunicică de parale, prin care își asigurase pozițiunea-i socială prin propria sa muncă; se însurase cu o germană. Dînsul o iubise, dînsa se supusese voinței părintești, totuși trăiau bine iar acum aveau și o fetiță. Domnul Hillebrand, de multă vreme trăia în casele Popei Neculai și Popa Neculai părea cel mai mulțumit proprietar de case fiind-că așa chiriași „*mai rar*“, zicea Popa Neculai. D-nul Hillebrand cu nevasta sa își făcuse educațiunea în Austria de acea doriau și ficei lor să-i

dea aceeași educație. Nina, fiica lor, terminase două clase secundare într'un institut din capitală, iar acasă învăța germana sub îngrijirea mamei sale.

Dar progresul ce-l făcuse în institut Nina, nu convenia de loc părinților, căci de câte ori Nina venia de la institut cu colega ei Cornelia, fata proprietarului, spunea mamei sale că i-au spus fetele la institut că acum e D-șoară mare și nu-i mai stă bine să poarte rochie scurtă.

"Să-mi faci rochie lungă mamă, căci mă rid fetele; să-mi cumperi pălărie ca a Zenobiei mamă.

Zenobia, Elvira și chiar Cornelia mi-au spus că sunt curtate. . . . Ce însemnează asta mamă?"

Iar când se ducea la institut nu mai voia să se ducă cu fie-ce birje, ci voia cupeu, căci așa îi vorbiseră Zenobia și cu Cornelia: că ele când se vor mărita se vor plimba numai în cupeu și Nina voia să le ia pe dinăinte.

Doamna Hillebrand o certă atunci aspru să nu mai îndrăzniască altă dată să mai pronunțe vorbe de acestea și se hotări să 'și retragă fata de la institut. Nina mai spusese că fetele la institut primesc scrisori de la băeți și mai zicea, că ele în fie care Duminecă fac „rendez-vous," la auzul cărora D-nul Hillebrand se îngrijise serios.

Cornelia și Nina aflaseră și ele că Tudorel al Popei Neculai, de azi năinte va avea un coleg pe lângă el, care a fost premiant în clasele primare și care-l va ajuta la lecții, și că Popa ține

mult la Dragomir, fiind-că-i băeat cu minte și silitor.

Tudorel se mai potolise de când trăia trup și suflet cu Dragomir; uitase pustiului și smeele și arșicele și nici de „*bonjour magar*“ nu 'și mai aducea aminte; copii lui Costea cismarul și a-i lui Hristea dulgherul nu mai îndrăzniau să se apropie de el să-l angajeze la joc, căci Tudorel se afla veșnic lângă Dragomir și acesta era mai mare de cât băeții din mahala și nu 'și permitea nici unu din ei să se apropie de el.

Popa Neculai era foarte mulțumit de această schimbare a lui Tudorel și de modul cum învăța și aceasta mulțumita lui Dragomir. Dragomir făcea meditație regulată și nu lăsa se ese afară pe Tudorel până-ce nu-i spunea lecția frumos și bine. Temele latinești și franțuzești i le făcea Dragomir. Și Tudorel începu să învețe de minune.

Dragomir se deprinsese în casa Popei ca la el acasă; făcea voile fie căruia, era amabil cu toți și chiar cu chiriașii din curte, de acea și ei se simțiau fericiți, când Dragomir saluta plecând sau venind de la școală.

Popa Neculai mai avea și altă cauză de ținea atât de mult la Dragomir, și anume fiind-că nu lipsia nici odată de la biserică sărbătorile și aceea plăcea Popei.

Cornelia și Nina se deprinsese și ele cu Dragomir, de acea dacă zoriau acum sâmbăta seara să vie acasă, era că Dragomir le făgăduise să le

povestiască urmarea suferințelor sale, care le impresionase atât de mult încât Nina la fie ce cuvînt al lui Dragomir și lăcrîma până ce făcea și pe Cornelia să lacrîmeze.

„Atunci nu vë mai spui,“ le spunea Dragomir, vëzëndu-le că într'adevër plâng.

Poi cum să nu plângem urma Nina, când știm acum că ați rămas amëndoi fără părinți în niște case mari și 'n grija nimënuia.

Dar Dragomir se ferise să le arate că mai fusese în prăvălia D-lui Simonis înainte de al cunoaște ele. Iar dacă 'l întrebau, cum se face că el așa băeat inteligent, ce se găsește abia e în clasa I-a? el le respundea în termeni echivoci: că a fost nevoit să întrerupă câți-va ani cursurile din cauza afacerilor familiare, dar nici odată nu le spusese adevërul. Adecă pentru-ce le-ar mai fi spus și asta? Ce folos i-ar fi putut aduce?

Ar fi intrat noutatea în urechile Popei și Popa ar fi cătat să-l descoasă și atunci cine știe ce mai rezulta și din asta.

Era de ajuns că Dragomir era iubit și stimat de toți. Pentru Nina însă devenise cel mai simpatîc. Nina în naivitatea ei spusese odată Corneliiei că ar dori Dragomir să-i fie frate..... o cât ar fi dorit una ca aceasta! Dar Cornelia se supărase foc pe ea atunci și i-a zis să 'și „*pue pofta în cui*,“ că Dragomir face parte din familia ei și când ar fi vorba de frate ea și l'ar face mai de grab.

De
Drago
de N
invață
măine
Necul
din b
și cu
țumit
odată
mir s
cum
de c
Popa
zises
tru c
Ac
măre
lept
sunt
încep
fie
ce-i
F
adă
P
cru
obs
face
i să

De aci înainte fetele nu 'și mai vorbiau de Dragomir: Nina se feria de Cornelia și aceasta de Nina; dar și una și alta știau că Dragomir învață cel mai bine din clasă și se gândiau că mâine poimâine Dragomir va ajunge ceva. Popa Neculai era mulțumit de Dragomir, care făcuse din băiatul lui cea ce spera el: un băeat așezat și cu gândul la carte, dar ar fi fost și mai mulțumit dacă Tudorel s'ar fi încercat să dea încă odată examen pentru bursă; cât pentru Dragomir s'ar fi angajat el însuși să-l așeze în familia cumnatului seu, care avea vre-o șeșe dolofani de copii, care de care mai sărit. De multe ori Popa Neculai adusese chiar vorba la masă și-i zisese cumnatului, că numai Dragomir ar fi pentru copii tei cumnate.

Acesta era planul Popei Neculai, apoi fata se mărește din zi în zi gândia el și ar fi mai înțelept să nu prea fie în contact cu băeții, căci ei sunt mari acum și era vorba de Dragomir căruia începuse a-i miji mustața și ori cât de așezat să fie cine-va, vorba Popei: flăcău, e flăcău n'ai ce-i face. . . . .

Fata e ispita flăcăului și flăcău a fetei și mai adăoga: știu eu ce va să zică tinerețe.

Pe lângă aceasta știa el doar atâta samă de lucru că Cornelia a lui nu-i de loc astîmpărată; observase cu ochi lui la masă că Cornelia își face loc veșnic pe lângă Dragomir: ba într'o zi i sa părut parcă piciorul ei ar fi apăsas pe al

lui Dragomir sub masă și că Dragomir s'ar fi roșit.

În sfârșit motivele părintești erau multe și bine-cuvîntate, căci Cornelia era o natură prea mlădioasă, care ar fi putut-o incovoia cea mai mică batere de vînt.

Tudorel constrins de părintele seu mai încercă însă o dată norocul pentru câștigarea bursei, însă de astă dată citise în gros cu Dragomir toată vacanța iar în toamna viitoare reuși al treilea printre candidați—Popa îl instalează atunci la internatul statului ca elev al clasei a II-a liceală și acest progres nu-l datoră Popa de cât lui Dragomir: la rîndul lui Popa Neculai era dator să se îngrijească de Dragomir.

Pe Cornelia a instalat-o iar la pension, însă de aci înainte ea nu mai avea colegă, căci pe Nina fata chiriașilor, s'au hotărît părinți să o trimită la Viena să-și urmeze studiile, căci trecuse deja vacanțiile

Dragomir se informase despre plecarea ei și nu știa el însuși de-ce din acel moment un voal de tristețe 'i înfășurase inima: era deprins să o aștepte venind de la institut în fie care sâmbătă seara; să citiască prin curte duminica și ea să-l privească de la geam, de unde privia asemeni; să o asculte exersând la pian sau să se plimbe la braț cu Cornelia prin curte. Nu pricepea farmecul ce-l producea Nina asupra întregii sale persoane, dar i se părea, că are înaintea lui pe Tu-

dora;
dulce
mase
și să
mos
înțel
Ni
imag
fie!
lăcri
cu s
o zil
te o
sion
dupo
pias
să
se d
pute
cum
sa, a
sale
fel
rinț
câde
insp
la p
câlă
șeză

dora; privirea Ninei 'și o asemăna în minte cu dulcea privire a mamei sale, atunci când îl chemase pentru cea din urmă oară să-l îmbrățișeze și să-l sărute. Nina s'a uitat la el tot-de-una frumos și blând, i se părea că numai privirile ei îl înțeleg ce dorește el.

Nina îl întrebuse de multe ori: mai ții minte imaginea mamei Dragomire, ce bună trebuia să fie! Oh, cum ași fi iubit-o Dragomire, și ea atunci lăcrîma iar Dragomir o asculta, se uita în ochii ei cu sficiune și de aci înainte începea să simtă o zilnică nevoie de prezența ei; de acea de multe ori se dusesese singur să o aducă de la pension și de câte ori nu o dusesese tot el! Și acum dupe un an de cunoștință Nina, care se apropiase atât de mult de Dragomir, ea, care începu să citiască în sufletul lui Dragomir, trebuia să se ducă mult departe, unde cine știe de o va mai putea vedea! Atunci Dragomir începu să simtă cum un gol pustiu și rece se lărgește în inima sa, așa cum n'a simțit poate nici la moartea mamei sale, nici la despărțirea de Tudora; îl coprinse un fel de jele amară și un dor de cine știe ce dorință. Era duminică, o zi frumoasă de toamnă; căderea frunzelor tremurânde de pe ramurile lor, inspira atîta melancolie lui Dragomir! Nina trecu la proprietărea sa și 'și ia ziua bună. Era gătită de călătorie. Birjarul luă cufărul din antreu și'l așeză pe capra trăsului.

—Multe complimente Corneliei, să-i spuneți să-

mi scie, am să-i scriu și eu; mă duc să-mi iau ziua bună și de la Dragomir.

Dragomir o auzi și era cât pe aci să cază din picioare: îi tremura mâna, corpul, sufletul; se forță însă să fie tare.

—La revedere Dragomire!

Dragomir rămase ca o statuie și nu fu în stare să-i răspundă.

—Ce ești trist?

Lui Dragomir îi alunecă o lacrimă din ochi, apoi alta.

—Plângi?

Dar nici Nina nu se putu stăpâni.

—Nu-i așa, că nu o să ne mai uităm Dragomire?

—Nu. . . . nici o dată. . . . D-șoară. . . . .
atât putu să zică sermanul Dragomir!

În acel moment simți atâta durere, atâta groază în cât i se păru că afară doar de el n'a mai rămas nimeni pe lume și el singur fiind nu putea nici să moară nici să trăiască.

Nina îi intinse mânuța ei albă și mică. Dragomir i-o strînse tremurând: ar fi vrut să-i o sărute de zeci de mii de ori, dar. . . . n'a putut n'a putut. . . . și Nina s'a dus! Acum era în trăsura cu mamă-sa și saluta pe toți cu mâna dar ochii ei căutau pe Dragomir pe care nu-l mai văzu.

Dragomir plângea în odae.

Cumnatul popei Neculai trimise deja servitorul la Popa după Dragomir, căci școalele se deschisera și avea nevoie de preparator, care îl recomandase cumnatul. Dragomir, lăcrimând atunci, sărută mâna Popei apoi pe a Preotesei, iar după ce popa îi dete bine cuvîntarea sa, zise solemn: «Mergi taică unde te chiamă datoria; calea ți-i deschisă și n'aibi grije de nimic, căci D-zeu nu lasă pe oameni cei buni. Dacă-i merge în casa cumnatului însă, să iei seama să nu uiți pe a mea, căci eu te iubesc de o potrivă cu Tudorel. Duminecile serbătorile și vacanțele să știi să te găsești la noi împreună cu Tudorel—căci așa ne am învoit cu cumnatul.»

Domnul Grozăvescu avea șase copii și toți mărunți între patru și 12 ani, adică cam așa mergea *progresia aritmetică* a vârstei copiilor: Richard nebunul de 12 ani; după el venia Mircea ipocritul de 10 ani; apoi Dodu prostul de 8 ani; Costică înțeleptul de 7 ani; Take bătaiosul de 6 ani; și în fine Mitiță îndrăcitul de 4 ani și cel mai piperat, vorba Anicăi, jupâneasă în casă.

Fie care din copii avea câte o poreclă, care se potrivia de minune cu natura fie căruia, căci porecla dată era rezultanta unui studiu psihologic studiu făcut de jupâneasa Anica, doica copiilor, care se văeta mereu că o îmbătrânise fără de vreme, căci numai ea gustase amarul cu ei până în

fundul paharului, de aceea la vederea lui Dragomir «profesorul,» jupâneasa Anica, ștergând geamurile de praf, strigă: e de ne nesuferit D-le, cu copii eștea.» Și avea dreptate jupâneasa Anica. Dragomir părăsise liniștea și aci dete de un sgomot, care nu se astimpăra de cât vre-o oră două în timpul nopții, încolo zarvă mare în casa D-lui Grozăvescu. Până să astimpere pe unu jupuneasa Anica, se pomenia în cea-l-altă parte cu altul: ua a. . . . Mamă ă. . . m'a lovit Dodu . . . și când jupuneasa Anica îl sorcovia cu vre un pumn îndesat să se astimpere, atunci Dodu era în stare să înalțe tavanul cu sbieretele lui, care transforma casa într'o havră ovreiască, așa precum o spunea jupâneasa Anica.

Dar aceste nu erau nimic pe lângă alte isprăvi ale lui Richard nebunul.

Sus în etajul al doilea e sindrofie. Multe Doamne și mulți Domni sunt invitați și înăinte de masă se plimbă la braț prin coridor. Doamna unuia e cu D-nu celei-l-alte; o tinără în floare, de curînd măritată, se lasă molatic pe brațul cavalerului, care o conduce și vorbesc mu mult în șoapte; amândoi au aerul de a se feri de privirile celor-l-alți. Cavalerul îi spune mereu că e cea mai frumoasă, că e regina soarei; dënza zimbește platonic și îi stringe mai vârtos brațul; ar vrea să-l strîngă și mai mult; cavalerul nu-și slăbește o clipă mustața; la fie-care schimbare de privire cu o mână 'și o răsucește; amândoi sunt

transportați; mintea lor zboară prin locuri singuratiche, visează «*verzi dumbrăvi cu filomele.*»

Ce frumos ar fi, îi șoptește el!

Dânsa pleacă ochi în jos cu pudoare și rîde, dar nenea Leonard cu favoriți albi și creți se oprește în dreptul lor și îi trezește pe amîndoi din vis.

Scumpă Olgă, dar nu vezi dragă, că damele te așteaptă în salon?

Ce anost ești, șoptește ea părăsind pe tînărul cela în frac, cu care s'ar potrivi de minune — Nenea Leonard e fericitul ei soț. . . . .

În salon se admiră și se fac elogiuri pălăriiilor stofelor de rochii și dantelelor.

Se discută de toarte și brățare, de cele din urmă mode, de preț, care de unele se găsește destul de eftin de altele destul de exajerat; apoi intră în vorbă de chestiuni mai serioase -- se admiră cățelușa Doamnei Leonard; cățelușa cât un ariciu de mare se uită vioiu la toate, latră, dă din coadă, schincește, se lasă pe covor întinsă și cu zgaibele în sus; o doamnă o ia, o stringe la pept, rîde la ea și îi dă mii de pupături; trece din mână în mână și cățelușa julieta primește nesfârșite sărutări; unele suspină cum de n'au și ele un dobitoc așa de inteligent; altele își pe, trec vremea admirând un papagal dresat; în sfârșit iată și Mimi gentila pisică a Doamnei Grozavescu, care trage o labă în ochii julietei, ce începe a schilălăi; julieta nu încetează a schilălăi

cu toate pupăturile ce primește de la fie-care cocoană în parte.

Domnii discută politică: fac haz de căderea guvernului Brătianu, unii au aerul de oratori; se încinge o discuție aprinsă între D-nul Grozăvescu conservator și D-nul Leonard liberal înfocat; acesta din urmă se înfurie și i dă cu tifla, uită regulile buneii cuviințe că aci e la sindrofie și nu la intrunire.

Se face sgomot; cocoanele curioase aleargă prin coridor să vadă ce-e și vîzîndu-și bărbații în culmea furii vin între ei ca niște Sabine și stabilesc pace și iubire..... Inșă nici jos nu-i mai puțină liniște; pe Dragomir îl trec mii de nădușeli și iată de-ce: Richard nebunul lipi de gura sticlei de lampă o hîrtie udă și prin acest fenomen întreprîndu-se comunicația oxigenului cu flacăra lampii, se auzi în clipă un țac și sticla improșcă cioburile în jurul lampii, de care accident nu scăpă nici însuși Drașomir:

Pe Dodu îl ajunse un ciob drept în vîrfu nasului, pe Mircea la sprînceană, pe Take bătușul la buza de sus, pe Dragomir la mir. Atunci revolta durerii isbucni într'un plîns unanim: toți plîngeau pe întrecute numai Richard rîdea și n'avea tovaroși de întrecere. Domnul și Doamna Grozăvescu erau deprinși cu asemeni scene și fără să se mai neliniștiască de ceva, contribuind prin chiar prezența lor la liniștea invitaților. „Copii jos fac sgomot, nu e nimic, nu e nimic; prepa-

ratorul e cu ei" zise Doamna Grozăvescu, fără a bănui adevărul lucrurilor.

În salon o D-șoară, executa „perfect“ la pian „Lorange“ din Veber, care concorda admirabil cu uraganul ridicat în meditație.

Sindrofiștii își continuă *soarea*, iar copii trec în camera de culcare: Dragomir trecu și el să se culce, dar aci altă belea; își găsi patul întirănat și căptușit cu cărămizi din curte, iar cărțile de studiu muiate în cerneală violetă; și câte alte năzdrăvenii numai săvârșiau Richard, Mircea și Dodu cei mai mari! Iar când Doamna Grozăvescu îi întreba prefăcându-se că se restește la ei: „ce aveți cu băeatu mă, nebunilor,“ strengarii rideau sărind într'un picior și ziceau: am glumit, am glumit ce ee.....!.

Și în condițiunile aceste numai meditație nu se putea face. Dragomir se vedea nevoit să-și înceapă lecțiile sale de la unsprezece ceasuri înainte după ce se potoliau nebuni, cari nu-i dau nici o clipă pace și îi furau timpul cel mai priincios.

Richard mai avea obiceiul să și mintă: când îl întreba Dragomir ce lecție are, Richard 'i arăta tot aceleași lecții „fiind-că n'a venit profesorul în clasă,“ dar în realitate avea lecții înaintate și când îl ascultau profesorii Richard veșnic nu știa: trei, trei, trei, unu, și câte vreun zero îndrăcit acestea erau notele lui Richard și bietul Dragomir se rușina de câte ori D-nul Grozăvescu îl întreba

cum merge Richard? Căci Dragomir i-ar fi spus adevărul cum stau lucrurile, dar îi interzisese Doamna Grozăvescu „să mai reclame pe copii ei la Domnu“ și Dragomir nu putea să spue nici așa nici alt-fel.

De acea îndura multele în casa D-lui Grozăvescu și nu se plângea nimănui de asta, căci n'avea nici un drept. Copii reu crescuți nu-i dăteau pace nici ziua nici noaptea. Așa erau deprinși ei și n'aveau ce să le facă nici servitorii nici stăpânii și avea dreptate jupâneasa Anica, când spunea lui Dragomir din convingere: «nesuferiți copii D-le, lua-i-ar naimba să-i ia, m'au înebunit.» Dragomir atunci suspina greoiu. Intr'o zi însă perdu răbdarea și reclamă D-lui Grozăvescu necuviințele ce i le făcea mai cu samă Richard. Atunci D-nul Grozăvescu, în culmea furii, porunci lui Costache, feciorul de masă, să-l ia în spinare și i croi cu o nuia de corn vre-o două-zeci și cinci pe spete, în cât însăși „cocoana leșinase“ în fața acestui spectacol neplăcut; Dumniaei de-și se încercase cu bine să îl scoată din mâini, totuși „coconu“ n'a lăsat trebile pe voia „cocoanei“ ci a înbrăncit-o înfuriat, iar dânsa ca să nu cază s'a agățase de colțul mesei, și masa resturnându-se toate bucatele formau un amestec nedeslușit printre cioburile de farfurii și covorul multicolor. „Pentru acea plătesc eu Profesorilor, pentru acea țin preparator deosebit,“ striga înfuriat D-nul Grozăvescu. „Mi-ai nenorocit copii Margo, Margo,

sfârș
la T
D
traiu
ince
ani
și s
Pop
nu
Abs
dul
că
prin
și
son
C
sez
vre
de
car
cor
fac
și
ori
ve
tea
că
ui
les
fa

sfârși D-lui atunci, lundu-și ghiozdanu și plecând la Tribunal fără să guste din bucate.

Dar din ziua acea nici Dragomir nu mai avu traiu bun în casa D-lui Grozăvescu: într'adevăr începu să se 'ngroziască în lunga epocă de 4 ani cât a stat la D-nul Grozăvescu. Duminicile și sărbătorile mai gusta liniște când se ducea la Popa Neculai din strada Olimpului. Inșă nici aci nu se putea bucura de fericirea, care ar fi dorit o. Absența Ninei, aducerile aminte a-le unor clipe dulci, zimbetul Ninei, vorba ei la plecare „așa-i că nu ne vom mai uita? Toate aceste 'i treceau prin minte și 'l împreșura atunci o melancolie și un dor nebun, care-l făcea trist, tăcut și posomorit.

Cornelia, care stăruia atât de mult să converseze cu el, abia i smulgea din când în când câte vre-o vorbă și el căuta în tot-de-una să evite de a rămânea numai cu ea singură. Nina în fie care scrisoare a Corneliei, nu uita de a-i trimite complimente și lui Dragomir și să întrebe ce mai face el, totuși Cornelia a păstrat tăcere adâncă și nu-ia pomenit nici o dată de Nina. De câte ori inșă Dragomir venia pe la Popa Neculai și vedea casa unde locuesc părinții Ninei, de atâtea ori suspina și cu amărăciune își zicea: așa-i că nu ne vom uita?! Mi-a zis ea și ce lesne m'a uitat! Câtă nestatornicie nu deducea el din înțelesul acestor cuvinte când își inchipuia că Nina l'a uitat!

Trei ani de a rîndul Nina rămăsese la Viena fără ca Părinții ei să o aducă în țară, voind să 'și uite ori ce apucături și deprinderi rele, de cari se influențase prin mijlocul educațiunei institutelor noastre. În vacanța celui de al treilea an, s'au hotărit să o aducă, căci le era dor de ea.

D-na Hillebrand a scris surorii sale să vină cu ea în persoană.

Nina a telegrafiat. Telegrama a primit-o Cornelia din mîna factorului și o citi împreună cu Doamna Hillebrand, că Nina sosește chiar în ziua aceea. Se nemerise și Dragomir la Popa Neculai. Dînsul auzise din gura Corneliei, căci ea venise să spue în gura mare, că Nina sosește cu trenu de 2.

Dragomir își apăsa degetele pe inimă: îi venia să sară de bucurie, din posomorît și tăcut ce era, începu să vorbiască multele fără să 'și dea samă ce spune; povesti Corneliei din viața sa de școlar diferite scene de clasă că la cutare profesor o tulesc toți din clasă și când profesorul intră, rămâne în clasă unul de formă, care i spune: crezurăm că nu veniți astăzi D-le Profesor, și Profesorul pleca, căci el însuși făcea prea multe absențe și n'avea ce zice, când găsia clasa goală. Și câte alte nu povesti Dragomir Corneliei de astă dată, care-l asculta uimită de o așa bruscă schimbare a lui Dragomir, de vre'un ceas încoa odată cu sosirea depeșei, până când o birje se

opri la poartă și dintr'însa se dete jos zveltă
Nina însoțită de tușea sa.

Era așa de frumoasă, dulce și guralivă! Obra-
jii ei erau așa de rumeni! Ochii ei albaștri
ca azurul dimineții de Mai așa de dulci, în cât
Dragomir din fereastra de unde contempla nu în-
drăzni mult să-o priviască. Nina devenise Dom-
nișoară în puterea cuvîntului; se desvoltase în
cei 3 ani așa de bine și nu mai avea rochie
scurtă, acum avea și voal cu picățele albe: aceste
toate le observase Dragomir dintr'o privire. Nina
sărută pe mamă-sa, apoi pe Cornelia, în sfârșit
mâna Preutesei Maria și ochii ei căutau prin
toate părțile pe Dragomir: nu'l văzu, de aceea în-
trebă în mod echivoc: ce? Tudorel și Dragomir
nu mai sunt aci? Ba-da, respunse Cornelia, Dra-
gomir e 'n odaea de alături, trebuie să vie și Tu-
dorel numai de cât din târg.

După respunsul Corneliei, Nina trecu nerăbdă-
toare în camera de alături să vază ce face Dra-
gomir.

Dragomir era galben ca ceara: un tel de ru-
șine 'l coprinse în fața Ninei; se încercă să zim-
biască și să se uite în ochii ei, dar 'l coprinse
amețeala; i se păru că Nina deja citește în su-
fletul său; că ea știe, că el o visează și zi și
noapte și suferă de dorul ei.

Nina îl luă de mână și cu o dulce apropiere,
care aparține virginelor urmă:

Așa-i că nu ne-am uitat? Dragomir era tran-

sportat de fericire. În curînd veni și Tudorel. Nina trecu în casele părintești să-și schimbe costumul de călătorie, apoi reveni într'o rochiță simplă de culoarea liliacului. Ce frumos îi mai sta! Cornelia își mușca buzele: Nina era mai frumoasă de cât ea; în privirea ei, în mișcările ei se vedea superioritatea inteligenței și influența educațiunii. Cornelia înțelegea atîta lucru.

Trecură în salon. Aci Dragomir a luat pozițiune pe canapea în dreptul Ninei și în tot timpul conversațiunii s'a uitat numai la Nina; cu Nina 'și găsia subiect de vorbă și numai de întrebările ei era îngrijit, iar față de Cornelia se purtase mai rezervat ca ori și când; și când Dragomir 'și a exprimat dorința că ar dori să mai asculte «*vorei murir*» sa adresat Ninei, iar după ce ea sfârși la pian, Cornelia observă emoțiunea lui Dragomir și nu se putu stăpâni să nu-l întrebe:

— Îți place atît de mult?

— Da, merită admirațiunea noastră, zise Dragomir entusiasmat.

— Nu știam, îngănă Cornelia, întorcîndu-și privirile aiurea.

Dragomir se perduse în reverie: ultimul refren din «*vorei murir*,» părea mereu că îi încânta auzul; măestria cu care executase Nina această romanță . . . . . îl impresionase într'atîta, în cât căuta în sufletul seu acea tainică simțire, care se manifestează și 'și ia naștere într'o inimă de artist; ar-fi voit în acel moment să aducă laude talen-

tulu
adev

I
toat

un

M
totu

P
zi d

toți

cân

incă

neli

altă

zise

în

nel

plă

i se

se

J
să
car
gor
mē
cu
câ
int

tului Ninei și nu găsia «cuvântul care exprimă adevărul.»

I se înșirau în minte crâmpene de versuri, dar toate i se păreau slabe; se sculă și grăbi să-i facă un compliment sincer.

Nina roși. În tăcerea lui Dragomir se ghicia totul.

Popa Neculai chemă copiii la masă, căci era zi de sărbătoare și Popei Neculai îi plăcea să fie toți la masă. Nina se sculă și ea să plece, dar când a eșit din salon, n'a uitat să mai priviască încă o dată pe Dragomir atât de blând, încât Cornelia se întunecă. La masă ea nu mai șezu ca altă dată lângă Dragomir și pe lângă altele mai zise că n'are poftă de mâncare și că se duce iar în salon să se liniștiască, că o doare capu. Cornelia trecu din nou în salon și se porni pe un plâns: plângea fără să se poată stăpâni, până ce i se roșiră ochii. Dragomir o observase, de și ea se silia să se ascunză.

Nina din contră era veselă și nu mai știa cum să zugrăviască persoana lui Dragomir mamei sale, care o asculta cu drag că ea îi vorbea de Dragomir și iar de Dragomir.

Seara se despărțiră Dragomir de Tudorel și amândoi de Nina și de Cornelia.

Dragomir la plecare strînse mâna Ninei mai cu dragoste, lucru care 'l observase Cornelia, căreia îi întinsese mâna cam rece. De aci înainte, însă Nina și Cornelia nu se mai puteau su-

feri cu ochi și nu mai schimbau de cât foarte rar câte vre-o vorbă și aceasta pentru politețe.

Dragomir plecă iar la sgomot, cu care se obișnuise; dintre toți copiii D-lui Grozavescu numai Richard nebunul lipsia, căci 'l dedese părinți în școala militară, de oare-ce acasă nu era mijloc de îndreptare. Cei al-alți erau mai astimpărați, căci se mai măriseră și înaintaseră și ei în studii, ast-fel cei mai mari puteau să mediteze pe cei mici, prin urmare Dragomir putea să 'și cate un loc mai potrivit cu rangul studiilor sale, de aceea tot cu permisiunea Popei Neculai se angaje ca pedagog într'un institut din capitală, unde pe lângă întreținere mai avea și un salariu de 100 lei lunar.

Dragomir se închise în institut. Nina plecă din nou la Viena, iar Cornelia fu retrasă din institut pentru motive serioase: era *grande demoiselle*.

V.

Veșnic deștept, cu cartea în mână, făcându-și diurna în meditație, explicând și ascultându-și elevii, supraveghându-i prin curte și în dormitor să nu se întâmple vre un sgomot ne-obijnuit, sau ducându-i la plimbare și iar aducându-i la institut, ținându-le conferințe săptămânale și dându-le sfaturi prietinești, el însuși inconjurat de o mulțime de prietini; binevoitor și indatorator către ori cine ast-fel îl cunoșteau colegi sei pe Dragomir.

Tot în același institut se afla și colegul său Lucescu; diviziunea muncii înlesnea calea studiilor amândorora, căci făceau cu rîndul într'o zi el într'o zi Lucescu.

Lucescu era un tînăr inteligent, venit în capitală tot ca și Dragomir pentru învățatură, însă mai fericit de cît Dragomir, căci Lucescu avea părinți, cari de și nu se bucurau de o stare materială suficientă, totuși îi mai trimeteau din cînd în cînd câte vre un pol pentru cărți și alte necesare; amîndoi însă coencideau perfect în modul de a gândi și de a simți. Directorul institutului, le oferise o cameră deosebită, care să serve de dormitor petagogilor și tot-de-odată pentru cameră de recreație.

Amîndoi dormiau în aceeași cameră și trăiau nedespărțiți. De multe ori se întîmpla că Lucescu fiind de rînd să deștepte pe elevi și să-i adune în meditație, îl înșela somnul și cu tot ciasornicul cu clopoțel, care-l pune la lîngă căpătîiu să sune la ora hotărîtă, totuși nu se putea deștepta; atunci Dragomir, de-și nu era rîndul lui, se scula cu două ore pînă în zi, căci așa era obijnuit, zicea el, se ducea la patul fie căruia, îl mișca de două, trei ori de mână, îl aducea în stare de simțire și zicea scurt: «*la meditație,*» cu toate că elevilor le era greu să se scoale, cînd somnul e mai dulce pentru copii, totuși n'aveau ce face, sermani, erau datori să se supue regulamentului care ordona: *toți elevii institutului la 5¹/₂ punc-*

tual se vor găsi în sala de meditație, iar cei absenți se vor pedepsi aspru de către pedagogul respectiv etc. cu toate că numai aspru nu era Dragomir.

Elevi îl aflaseră că e blajin și de câte ori voiau să ese pe afară cu, sau fără trebuință din meditația plictisitoare, nu și mai cereau voie de la Lucescu, căci «e rău» ziceau ei, ci se indrumau direct la Dragomir, căci noul pedagog le da voie să meargă prin curte printr'un gest din cap, fără să-i mai întrebe cum și pentru ce, până ce într'o zi se pomeniră în meditație din o sută de elevi numai Lucescu și Dragomir.

Lucescu se uită atunci la Dragomir și nu și-a putut stăpâni risul.

—Unde-ți sunt oile Dragomire, îl întrebă colegul seu, zîmbind.

Dragomir se uită ăntâi în ochi lui Lucescu, apoi împrejurul lui și vîzînd, că n'a mai rămas nici un elev în meditație, roși la față, lăsă chimia din mîână, se uită la ceas și zise: mai sunt 5 minute, voi suna de eșire.

După aceia sună.

«Sună de eșire, sună de eșire,» repetiră elevii jucînd *hop-zdrob* prin curte, iar Dragomir se duse în camera pedagogilor să mai citiască, până ce sufragiul să sune de masă. Masa dura cîte-va minute, căci numai un fel de bucate preparate și nepreparate, pentru niște ființe fragede, cari muncesc intelectualmente să lupte cu uriașa știin-

ță, nu presinta nici o greutate, pentru ca să sfârșiască atât de repede.

Chiar elevilor le era urit să mai întârzie în sufragerie în fața meselor întinse, însă goale; atunci își lua fie care sfertul de pâine uscat de trei zile în mână, (din principiul Domnului Director că să nu mănânce multă pâine), îl ascundea în puzunarul hainei și 'l mânca prin curte printre jocuri nevinovate și suspine, cari nu le mai uitau nici în vremea maturității. De acea sermauii elevi, abia așteptau cu nerăbdare să sosiască veselele primă-vară, să cază mai repede florile de cereși, de mere și de pere, să se arate pe pomii din grădină fructe necoapte încă, pentru ca într'o săptămână să facă culesul înăinte de vreme: mâncau siliți de foame pe furiș, căci Directoarea Doamna Iulci, era o femeie piperată, care ar fi fost în stare să facă omor de om, dacă ar fi prins pe vre-un elev îndrăcit: cu toată severitatea Doamnei Iulci însă, elevii erau și mai dibaci, căci foamea era în stare să dărâme cetăți

În primă-vară, infirmeria institutului era mai populată, cu elevi bolnavi, că 'n ori ce alt anotimp al anului; deși picior de doctor nu nimeria prin faimosul institut, totuși elevi nu erau lipsiți de doctori, căci Doamna Directoare se mândria în fața părinților a-i căror copii se aflau în institut, că numai dânsa este în stare să vindece ori ce boală, că ea e cea mai bună mamă de copii, că precum îngrijește Dumnia ei copii,

alta nu e 'n stare : ba 'și făcea singură apoteosa, că a fost în stare să starpiască din institut chiar rîia și tifosul.

Sosia Iarna. Doamna Iulci, era pasionată după economii : două brațe de lemne pentru toate dormitoarele în număr de șapte, aceasta era porția pe care o da servitorului din pimniță ; și căldura în dormitor nu se simția nici odată ; elevii tremurau de frig ; i apuca dureri teribile se stomac ; învinețiau și clănțeniau din dinți ; atunci își părăsiau mai mulți paturile și se adunau câte trei într'un pat să se poată încălzi ; cearșafurile și fețele perinilor nu se schimbau cu luna ; premeneli li se da la două săptămâni odată ; dormitoarele se aerisau și se măturau la epoci nedeterminate ; o putoare pestilențială domnia prin toate părțile, afară de camera petagogilor, cari singuri își îngrijau de curățenie.

Cu chipul acesta într'o iarnă se declară o rîie teribilă ; abia atunci autoritățile școlare s'au interesat să fie trimiși elevii atinși de rîie fie care la locuința sa. Și toate aceste economii le făcea Doamna Directoare spre a putea în vacanțe să se plimbe pe la băile din *Öliopatak*, de unde era din naștere.

Intr'o zi elevii, cu mic cu mare se puseră în grevă : reclama lor, murmurul, ce se ridica și izbîia auzul Directorului, indiferent de tote aceste neajunsuri, era că nu li se dedea de ajuns nici pâine, nici de mîncare ; că multora mai slabi de

costit
plătes
docto
elev,
tește
de h
jamă
în in
mân
mult
pent
alte
care
star
faso
încă
aci
apă
gog
levi
păr
sec
car
sfâ
ger
-3
șco
un
în

constituție le a venit leșin în clasă; că părinții lor plătesc câte 700 și 800 anual, pe lângă taxa doctorului și a băilor câte 40 de lei de fie care elev, și pe când părinții lor i cred îngrijiți părintește, Directorul își bate joc de sănătatea lor și de banii părinților lor; că Directorul luase angajământ față de părinții lor să le aducă profesori în institut, pe când el lăsase întregul institut în mâna unui singur petagog și abia acum după multă stăruință a elevilor le aduse pe Dragomir pentru Latina și Greaca; în sfârșit și pentru multe alte motive bine-cuvîntate se pusese elevii în grevă, care grevă avu drept rezultat de a-le îmbunătăți starea prin următoarele modificări: că în locul fasolei cu pastramă mirositoare și cartofi încolțiți încă din anul al treilea să li se mai adaoge de aci năinte și carne de berbece cu orez fert în apă curată, iar joia și duminica să li se dea și gogoși pregătiți cu cocă. Cu ast-fel de hrană, elevii ajungeau din zi în zi mai piperniciți; toți păreau că ar fi zăcut de lăngoare, și studiile le secau forțele fără să aibă alimente necesare, prin care să le înlocuiască. Ast-fel indicile liceelor la sfârșitul anului scolastic erau impestrițate cu corigenți și repetenți în deosebi.

Iar cei în competență se mirau de regresul școalelor noastre.

Prezența lui Dragomir înlocuia toate promisiunile Directorului, apoi cu venirea noului petagog în institut se aplanase toate lucrurile.

Sâmbătă seara și în ajunul serbătorilor, Dragomir le ținea cuvântări prin cari îndulcise spiritele: adesea ori se servia de pilde din viața sa de elev proletar, fără să determine persoana, care pășise atâtea pentru dragostea învățături de a-se lumina prin sine, el le spunea cu elocința unui orator, care se pricepe a fi înțeles de acei ce-l ascultă: că a cunoscut un elev așa și așa fără mijloace, fără părinți, străin, dar plin de nădejdea viitorului, care a învins toate mizeriile și a ajuns la scopul final etc.

Elevii îl ascultau cu luare aminte, se liniștau și începeau să înțeleagă întru câtva problema vieții. În interval de doi ani de când Dragomir se afla în mijlocul lor se deprinseseră cu el și le era drag ca de un om care-l iubești fiind-că și el te iubește.

Dragomir și Lucescu erau elevi a-i clasei VII-a; de doi ani aproape trăiau nedespărțiți. În clasă Dragomir se ținea printre fruntași.

Cu toată grija institutului, cu toate preparațiile particulare ce le avea, Dragomir părea că înclină spre partea literară, de aceea profesorul de matematici, Domnul Jora, care ura din principiu tot ce aparținea literaturii, nu se cam învoia cu Dragomir și pace, cu toate că la figură i se-măna lui Dragomir, în cât mulți îl credeau de fiul D lui Jora.

Domnul Jora era un om de o statură potrivită, figură rotundă și grasă; mustață mică și fără

vêrfuri, deși în vârste de 50 de ani totuși la mers păstra tactul unui adolescent. Ochii sunt oglinda sufletului, dar la el era contrariu.

Era într'adevăr un om excepțional: nu-i convenia societatea nimănui; se ținea departe de ori-ce manifestație națională, politică și în fine departe de societate: ast-fel fiind Domnul Jora, inima lui nu fusese deprinsă a se impresiona nici de lacrima, nici de bucuria aproapelui; atât cât 'și a putut cultiva mintea prin mijlocul țăfrelor lăsa mult de dorit așa precum trebuie să fie un petagog destoinic, merit a lumina generațiunile viitoare.

Dragomir nu fusese amenințat în nici o clasă la obiectul D-lui Jora, însă constatase el, că acest om, care calculează atât de bine distanța astrelor, nu se pricepe câtuși de puțin la analiza stărilor sufletești; personalitatea D-lui Jora ajunsese ciudată: generațiile, cari se indrumau în scena lumii, cu oroare își amintiau cum D-nu Jora i satiriza cu ironie, căci dacă intra în clasă și scotea pe vre'un elev la tablă dînsu nu proceda ca ori-ce profesor cu simțul conștiinței și cu acea vocațiune de petagog antic de a stabili între elev și profesor perfecta armonie a unor sentimente frumoase, ci proceda după sistemul seu unic și ne mai auzit.

Elevul eșia la tablă: sufletul lui, mintea lui era concentrată la paralaxa soarelui sau la vre'un con de umbră și penumbra al lunei.

Domnul Jora îl măsura cu privirea, apoi urma cu un ton pițigăiat: D-ta prea-ți răsucești mustața des; prea mult te joci cu ea de-ți stă așa înfoiată. Ce? ori vrei să-mi scoți ochii cu ea?

Elevul se desichilibra; starea lui sufletească se turbura și devenia înconscient de eul său.

Domnul Jora: poftim de lucrează.

Elevul punea mâna pe cretă, lucra cât'va, și rămânea gânditor, iar sfârșitul lecției rămânea nesfârșit.

Domnul Jora de pe catedră: treci la loc; îți pui unu; să-ți răsucești mai rar mustața, m'ai înțeles? Odată a scos pe Dragomir.

Domnul Jora de pe catedră: poftim de lucrează lecția 22: înălțimea munților în lună. Dragomir începu să deseneze: trase cu creta și dintr'un *condeiu* făcu un cerc; duse axa lunei, apoi ecuatorul și cele l-alte; în clipa aceea i se păru că D-nul Jora voiește să-i obiecteze ceva; se uită la el cu sficiune.

Domnul Jora de pe catedră: la poezii și ode te-ai pricepe mai bine, nu este așa? Am auzit că scrii și la reviste, ai publicat și o carte?

Iar Dragomir se perdu în mizeriile unei lumi pline de ironie și nu s'a mai suit în munții din lună; un vârtej furios păru că-l cuprinse; clasa i se păru că se cletină și vorbele D-lui Jora păreau că mereu pică pe inima-i, precum picură undelemnul pe un jeratec aprins.

Și din zi în zi se stabili o răceală reciprocă între elevi și D-nul Jora.

Invățau toți de frică nu de dorul de a se lumina, căci profesorul urit de elevii sei, sta în legătură cu obiectul: totuși Dragomir își făcea datoria și nu se îndoise o clipă de inteligența sa. Nu lipsia nici odată din clasă. Intr'o zi se întâmplă să lipsiască: clasa păru că se întunecă.

Colegii lui se întrebau: mă, ce-i cu Dragomir? Aceasta se întâmplase cu o săptămână înaintea sărbătorilor de paști. La institut nu ședea nici o clipă fără să se ocupe cu ceva: sâmbătă seara suia în camera de dormitor și scria ore întregi și nimeni altul n'ar fi îndrăznit să-l întrerupă de cât Lucescu, dar și atunci părea că dorește să nu-i pătrundă secretu și începea el ântâiu să întrebe pe Lucescu: a venit D-nul Director? Ce fac copii Lucescule, și câte altele. Trăise atâta vreme cu Lucescu și nici odată nu îndrăznise să-i destăinuiască taina inimei sale. Cea ce i spusese lui Lucescu în convorbirile zilnice ce întreținea cu el în ore de recreație, se referia la modul cum a făcut cunoștință cu Popa Neculai, cum a trăit în timp de un an la el, apoi, i povestea pățaniile ce a suferit interval de 4 ani cu copii D-lui Grozăvescu și în fine cum venise la institut.

Dar peripețiile unor clipe de dragă memorie și le zavorise în sanctuarul sufletului seu.

Numele Ninei nu-l pomenise nici odată în institut, ca și cum i-ar fi făcut cel mai mare rău

ca să-l pronunțe și alt cine-va ; dar de câte ori imaginea ei strălucia în pervazul minței sale, devenia gânditor și se cufunda într'o melancolie chinuitoare : în asemeni momente Lucescu nu îndrăznea nici să privescă în ochii lui, i-se părea schimbat cu totul ; îl vedea atunci că scrie, mereu scrie, dar nu știa nici el ce. Intr'o zi Dragomir se simți așa de turburat în cât i-a fost cu neputință să meargă 'n clasă ; remase în dormitor fără să se mai intereseze de elevi, și după plecarea lor, luă un condeiu și încercă să scrie ca altă dată : scrise și iar șterse, continuă din nou, i se părea că ziua aceea e o zi fatală, neproductivă și pustie ; lăsă condeiful din mână și se așeză în pat ; peste câte-va clipe adormi cum nu-i se întâmplase nici odată să adoarmă peste zi. Lucescu sosi, deșchise ușa cu băgare de seamă să nu producă sgomot, ca să nu-l întrerupă din reverie după cum credea el, dar se miră când îl văzu că doarme în pat. Se apropie de masă, unde lăsase Dragomir manuscrisul și cu inima tremurândă citi :

“În regiunea cea polară,
De Nord, acolo-i a ta țară,
Ce m'am deprins a-o iubi,
Cu crînguri stepe ce 'n floară
E a ta țară.”

Prima strofă se putea citi, iar cele l-alte, cari urmau erau șterse și nedeslușite.

Lucescu se uită la Dragomir : acesta dormia, iar el resfoi o altă pagină și citi :

"Speranțele mereu se sting
De un vânt starnit de vijelii,
Ca niște galbene făclii . . . . .
Se sting, le aprind și iar se sting!

Resun 'a jale și-a pustiu
Al disperărei aiurit,
C'un vuet lung și nesfârșit
Tot repetând : târziu ! târziu !

Din ochi-mi stropi se scurg mereu
In al vieței răsărit
Și-mi sting lumina ce a lucit
In fundul sufletului meu."

Dragomir făcu o mișcare fără să deschidă ochii, iar Lucescu emoționat se retrase în vârful degetelor din dormitor; după câte-va minute se sculă din pat ca și cum s'ar fi speriat de ceva, se frecă la ochi, i se păru că a dormit prea mult, își văzu manuscrisul pe masă și se cutremură la ideea că Lucescu i-ar fi putut citi în suflet; închise manuscrisul în bibliotecar și căzu din nou pe gânduri; toată viața sa sbuciumată îi defila prin minte: își aminti de Tudora, de la care primia regulat scrisori, dar căreia i răspundea a rare ori; i reveni în minte imaginea mamei sale și ultimele ei cuvinte:

«Dragul meu să nu te lași de învățătură;» ziua sîntutui Petru, distribuirea premiilor, hora din satul lui poetic, Oniță lăutarul, Tolea văcarul, toate acestea parcă le vedea pictate într'un tablou de un maestru, dar așezat în fundul unei camere întunecoase, de asupra căruia străbătea abia o rază de lumină; apoi i se părea că vede un alt tablou, așezat într'o cameră mai luminoasă, unde se distingea Kir Simonis băcanul ca o ca-

petenie a vandalilor, care se năpustește asupra întregului seu avut; mai la o parte i se părea că vede un templu zidit în onoarea Sf. Spiridon în care distingea glasul Popi Neculai, iar el într'un colț al bisericei făcând mătânii; de aci vedea alte tablouri mai de curînd pictate și așezate într'un salon mobilat, unde imaginea Ninei le detea un farmec minunat și o viață fericită.

În toate aceste vedenii, Nina reieșea mai clară, mai interesantă și mai reușită de zeul numit *întâmplare*.

În cei din urmă timpuri părinți Ninei se mutase din Str. Olimpului; odată cu mutarea lor însă, Dragomir încetă de a-se mai duce pe acolo; i făceau rău casele de alături goale și pustii. Nu mai eșia nici în oraș, ci se închidea în camera sa și citia. Toți banii ce-i câștigase din preparații și de la institut i cheltuisese cu o bibliotecă în valoare de 400 lei, pe care o cumpăraseră de la un tînăr care și ruinase sănătatea cu femeile pierdute și avea nevoie să-și o repare pe la băi. . . .

Sermanul Dragomir, își resbuna tocmai acum vandalizmul ce îl făcuse odinioară Simonis: avea un fel de cult pentru cărți; se lăsase cu un singur rînd de haine de slăbiciunea cărților.

Tudorel mai venise de vre-o cîte-va ori să-l chieime, că e invitat de Popa Neculai la masă, însă Dragomir se scuza, că e ocupat și nu poate părăsi institutul.

Sosise și serbătorile paștilor. Dragomir spusese lui Lucescu că dacă va mai veni Tudorel al Popei să-i spue că a plecat la țară în comuna sa natală cu ocazia serbătorilor.

Intr' adevăr Tudorel venise să-l chieime cu o scrisoare din partea Popei și a întregii familii, dar aflând despre plecarea lui Dragomir se întristase el însuși.

A treia zi după serbătorile paștilor, Dragomir primi prin poștă o altă scrisoare: nerăbdător a deschis-o.

Se aștepta la dojeni din partea Popei Neculai, dar nu se întâmplase în tocmai așa.

Cuprinsul scrisorii era următorul:

«*Domnule Dragomir!*»

Află ca am sosit din Viena, însă de astă dată cu hotărîrea de a-nu mă mai înapoia. Bazată pe cunoștința D-tale, îndrăznesc a-te ruga să bine voiești a lua osteneala până la noi strada P. T. N. . . ., unde locuim.

Familia mea te dorește. Terminând studiile în limba germană, și simțind azi necesitate de cunoștințe mai întinse în materia limbei române, m'am gândit la D-ta să-mi predai noțiuni de literatură română.

Cunoscând aptitudinea D-tale în materia sus menționată doresc să am fericirea a-mă socoti printre elevele D-tale asiduitoare.

Te salut cu adâncă stimă. „Nina Hillebrand.“

Dragomir citi scrisoarea și iar o reciti, apoi o strinse în palme și o alipi de sin.

Nina, acel inger blond, acea dulce vedenie, care'l urmăria în tot locul îl chema să-i predea lecții.

Inima lui începu să-i bată ca un pendul neregulat; i se păru pentru un moment că-i un vis, dar scoase din nou scrisoarea, se uită la iscălitură și-o apăsă asupra buzelor: nu e vis, nu, murmură el, și atunci părea că îi resună mai clar ca ori și când vorbele ei: așa-i că nu ne vom uita?.

Mă duc, șopti printre buze în extazul bucuriei! Și ce fericit era că de astă dată nu mai avea ocaziune să mai dea ochi cu Cornelia, care de câte ori ori se ducea pe la casa părinților ei în lipsa Ninei îl ameția, că el făcea altă dată vizite mai dese pentru că-i plăcea fata chiriașilor din curte și câte alte banalități, care îi produceau un adevărat desgust, motiv, care-l hotărî în cele din urmă să nu se mai ducă pe la Popa Necula. Se găti ca de sărbătoare cu costumul de paști: cravată nouă, guler nou, ridingotă și pantaloni negri. Lulescu se miră de el; nu-l mai văzuse altă dată așa de bine gătit.

Ochii lui Dragomir exprimau atâta fericire launtrică, încât părea că nu e 'n stare să o zăvoriască în inimă-i. Iși luă bastonul și pălăria, apoi zise: la revedere *mio caro*. La revedere, răspunse Lulescu, dar încotro dragă?

La întoarcere îți voi destăinui, ce n'ai știut până acum, însă până atunci ai răbdare, *carissimo*! Și eși din institut așa de vesel precum nu-l văzuse Lulescu nici o dată de când îl cunoscuse.

VI.

Noile case, unde se mutase familia Hillebrand, erau așezate în fundul unei curți vaste, care amintește curțile boerești de la țară.

Câți-va plopi înalți, a căror frunză tremură la cea mai mică adiere de vânt se invecinau cu un dud bătrîn, cu mai multe sălci pletoase și cu vre-o câți-va dafini; la mijlocul curții se afla o grădină de formă rotundă, imprejmuită cu răchiți tăeți simetric cu foarfecile.

Curtea cu binalele dintr'ênsa erau proprietatea unui neamț bătrîn, fost maior în armata austriacă și pe vremea acea rentier.

Intr'un apartament locuia el cu bătrîna-i îngrijitoare, iar în etajul de jos locuia familia Hillebrand. Două camere cu un mic *antreu* un salon și o bucătărie, aceasta era noua instalație a părinților Ninei.

Salonul era simplu aranjat însă estetic: un pian de abanos lucitor, păstra splendoarea trecută a posesorilor; iar de asupra lui atârna pe pereți în ramă bronzată portretul Ninei lucrat în desen și admirabil reușit; la mijloc o masă de nuc, de asupra căreia se afla un album de fotografii și un altul îmbrăcat în catifea roz, împodobit cu un leu de argint: albumul de versuri, pe care îl detese Dragomir ca semn de admirațiune pentru maestria ei la pian. Imprejurul căminului câte-va glastre cu flori: un chiparos, o lă-

mâiță, un ficus și o zambilă învoaltă exalau un parfum amețitor în salon.

Câte-va canapele îmbrăcate în alb mătăsos și o lampă metalică cu abajurul roșu mătăsos de forma unui cort, concureau în frumusețe cu tablourile în desen și pictură.

Prometheu legat de lanțuri în munți caucaz, căruia vulturul îi rodea ficații, cu figura lui chinuită, cu musculatura lui în unele părți contractată, în altele dilatată, cu trăzneteale lui jupiter: acest tablou desenat în mărime naturală reieșea printre altele ca: Betoven, Verdi, Vagner etc.

Pe lângă aceste, tablourile părinților Ninei pictate la Viena și încă altele vre-o patru, reprezentând: o noapte sub poalele Vezuviului, pe Adriatică și în fine un răsărit și un apus de soare, toate acestea făceau impresia unei galerii de tablouri.

În câte-va momente Dragomir ajunsese în strada P..... T..... și intră prin curte cu sficiune. Nina exersa la pian. Iși aruncă din întâmplare privirile spre poartă din dreptul ferestrei. Dragomir, șopti dânsa tresărind și eși întru întimpinarea lui.

—Am primit o scrisoare din partea D-tale, zise Dragomir salutând respectos.

—Da, ți-am scris, și îți mulțumesc de grabnica atențiune, ce mi-ai dat D-le Dragomir, ce bun ești!

—Ași fi cel mai fericit muritor D-șoară, de așa putea să te servesc cu ceva.

—O... D-le Dragomir, te știam de mult cât ești de bun și nu mă indoiam nici de astă-dată, de acea ți-am scris. După cum cunoști D-le Dragomir, din anul trecut am terminat cursul secundar la Viena; conservatorul și școala de croitorie m'au făcut să mai întârzii; cunoștințele mele mi-ar salva situațiunea întru cât s'ar raporta la viitor, dar aceasta cu privire la țara mea; de oare-ce însă ocupațiunea părintelui meu e pentru tot deuna în România, de acea m'am gândit să fiu inițiată în literatura limbei vorbitoare, în care pot mărturisi fără să mă jenez sunt slabă D-le Dragomir.

—Vorbești mai clar și mai dulce de cât cea mai neaoșe româncă D-șoară.

—A... D-le Dragomire, poate limba mea maternă nu mă îndoesc, întru cât privește limba română însă, am nevoie de un profesor.

Dispui D-ta de ore libere D-le Dragomir?

—Negreșit că da.

—Atunci te rog, în orele de care vei dispune să bine voiești a te ocupa și de viitoarea D-tale elevă Nina Hillebrand, fie chiar de două ori pe săptămână și tot sper să fac un progres.

—Și chiar în fie care zi D-șoara, numai să nu ți se urască.

—A nu, D-le Dragomir, voiu fi cea mai zeloasă elevă.

Dragomir zimbi fericit. I se părea că se des-

chide înaintea sa o nouă lume «*cu alte ceruri, cu alte stele cu alți zei*».

Doamna Hillebrand sosi din anticameră. Dragomir se sculă în picioare și respectos 'i sărută mâna.

Discuția ce mai urmă se raporta la viitorul lui Dragomir, la chestia bacalaureatului și altele. Din ziua acea Dragomir începu a preda lecții de literatură D-șoarei Nina Hillebrand în fie-care zi cu o regularitate matematică.

De aci năinte își încordase puterile și mai mult: se închidea în camera-i de la institut, resfoia pe masă maiestri în ramura ce avea să predea și după ce devenia stăpîn pe materie, pleca să 'și facă orele de lecție: vorbea așa de clar și cu așa rară dibăcie de petagog, încât ar fi crezut cine-va că deja ocupă vre-o catedră la Liceu. Intr'o zi vorbi despre frumos. „*Frumosul,*“ zise Dragomir, „*este tot ce ne impresionează într'un mod plăcut atât în natură cât și în producțiunile artei neatârnatelor de interesele omului. Culoarea, forma, sunetul și mișcarea sunt elementele sale: aceste reunite măresc frumosul.*“ etc.

Nina îl asculta cu luare aminte.

„De pildă,“ urmă Dragomir, „D-ta întrunești toate aceste elemente, culoarea feței Matale rumenă în contrast cu albastrul ochilor, mișcările grațioase, vocea de îngeri, formele perfect proporționale, toate concură la mărirea frumosului.“

Nina roși, apoi urmă: și D-ta crezi că sunt frumoasă?

—Nu numai cred — dar și văd.

—Îți place atât de mult frumusețea D-le Dragomir?

—Și mai mult frumusețea însoțită de rare calități.

—Și găsești vre-o calitate în mine, care să-ți placă?

—O..... de ar fi toate înzestrate cu calitățile Matale, lumea ar fi o societate de îngeri.

Nina plecă ochi în jos, apoi continuă: nu-mi ai vorbit nici o dată ca în ziua de azi; n'am fost deprinsă cu complimente din partea D-tale.

Dragomir era turbure: își simția tâmplele cum i svâcnesc. Explicațiunea lui de astă-dată era o curată declarație de amor; nu-și putuse zăvori secretul în inimă; se trădase ca un copil; dar și imaginea Ninei nu-i detese pace nici o clipă de când o cunoscuse.

Dragomir simția de mult că o iubește și se încercase să nu dea nici un fel de importanță acestui sentiment, care i resvrătia liniștea gândurilor de până acum, dar încerca o luptă zadarnică.

Atară o ploae însoțită de bubuituri recoria pământul ars de secetă; pe cer se succedau fulgere; un fulger violent despică într'o clipă bolta apoi tună groaznic. Sublimul în natură, D-șoară,

zise Dragomir; lecția ce urmează vom lua despre sublim.

Nina devenise palidă; era cât pe aci să dea un țipet, însă prezența lui Dragomir o îmbărbătă.

Natura se mai liniștise, norii fură duși de vânt departe în alte regiuni, seninul și calmul se restabiliră pe cer.

Am spus adevărul, zise el, urmând șirul conversațiunei. Nina iarăși tăcu. Dragomir de astă dată i se păru cu totul altul, se încerca să ghi- ciască sensul cuvintelor lui și nu putea.

— La-ce te gândești atât de mult o întrebă Dragomir?

— La-ce ai spus D-ta adineauri, zise ea.

— N'am făcut de cât am spus adevărul urmă Dragomir fixând-o cu privirea.

— Și adest adevăr mi l'ai spus mie pentru ân- tăia oară?

— Negreșit că da.....

— Ai luat seamă să nu fie vre-o iluziune op- tică, D-le Dragomir?

Iluziunile optice, D-șoră, se întâmplă de câte ori obiectul zărit e la o distanță foarte depărtată, pe când nu e același lucru între D-ta și mine.

— Și totuși mămița îmi zice că sunt urită.

— De mult dragă ce-i ești te poreclește ast-fel.

Nina surise. Ora mesei sosise, iar Dragomir se sculă să plece.

— Am pregătit să iei cina cu noi zise Nina, dacă 'ți va face plăcere...

— In cas când prezența mea n'ar deranja pe ni-
meni, mă simt cel mai fericit de câte ori pot în-
târzia în familia D-lui Hillebrand.

— Atunci nu te grăbi, ci șezi, zise Nina: până
acum mi-ai fost profesorul meu, de acum fi bu-
nul nostru oaspe.

Dragomir mulțumi printr'un gest din cap, iar
Nina se duse să așeze masa.

Remas singur în salon, începu să studieze cu
patimă portretul Ninei. Ce frumoasă ești! și ce
fericit m'ai face! șopti el, dar nu se poate, nu,
eu am fost fiul nenorocirei! nu se poate! Sufle-
tul, ei e însăși fericirea de care n'am avut parte
nici odată.

Și remase mult timp așa, contenplând portre-
tul, până-ce Nina deșchise ușa salonului și 'i pofti
la masă.

Fără îndoială zise Nina, că vei exajera cu
portretu-mi tot așa cum ai exajerat și cu origi-
nalul.

E un model perfect, zise Dragomir așezându-se
la masă. După ce sfârșiră masa, Doamna Hille-
brand își văzu de trebi.

Nina și Dragomir mai eșiră în grădina situată
la spatele caselor bătrînului rentier.

O bancă se afla așezată sub umbra unui dud
bătrîn, iar pe bolta senină se ivi și luna rotundă
ca un glob de foc.

Dragomir și Nina se așezară tocmai pe banca
de sub dud. El privi când în ochi Ninei, când

la lună, apoi urmă: sunt clipe de mulțumire în viața noastră D-șoară, cu cari rescumpărăm un veac de suferințe.

—Și ai simțit multe clipe de acestea Domnule Dragomir?

—De câte ori am avut fericirea să fiu lângă Dumneata.

—Găsești atâta mulțumire în casa noastră?

—Cum n'ași fi putut'o găsi în casa părintească..... mărturisesc că n'ași mai putea să trăiesc mult timp departe de familia D-voastră.

—Și nu ne vei uita nici odată?

—O. . . nu! . . .

—Dar de-ce lacrimiți?

—Dragomir se uită împrejurul lui, suspină ușor să nu fie observat de Nina în timp ce o stea căzătoare lăsa pe boltă o dungă de vâpae, apoi zise: mi-e greu să-ți spui D-șoară! Ce greu e pentru omul singur, singurel!

Nina suspină și ea, plecă ochii în jos și tăcu.

—Așa-i că am dreptate să lacrimiez?

—Nu mai lacrima, îi zise Nina stringându-l de mână.

—Nu ești singur..... crede-mă nu.....

Dragomir o fixă din nou cu ochi. În acel moment își simți inima cu totul robită și numai fu stăpin pe sine. Nina se aflu lângă dânsul și îl ținea strâns de mână; capul ei plecat, atîngea fruntea lui arzândă: în tăcere amăloroasă se legăna

poate același respuns aceeași dorință aceleași aspirațiuni

După o pauză scurtă Dragomir urmă: îmi place să cred că nu vei uita noaptea aceasta cu farmecul ei sfânt D-șoară.

—Impresiunile primite din armonisarea unor dulci sentimente nu se uită nici odată D-le Dragomir, ci rămân adânc gravate în suflet: amintirile lor trăiesc în noi și noi trăim prin ele; a-i putea să crezi una ca asta sau te-ai încerca D-ta poate?

Dragomir remase o clipă nehotărît; își ștersă cu batista sudoarea de pe marginile frontale, voia să-i spue în sfârșit, că un dor nebun îl muncеște, că o iubește, că fără dēnsa ar fi nenorocit, dar îl cuprindea sfiala acea copilărească și i era greu să spue cuvîntul de ântâiu.

—D-ta a-i fi în stare să ne uiți D-le Dragomir, zise ea vēzēndu-l că tace.

—Nici odată, nici odată, ași fi cel mai nenorocit D-șoară

Nenorocit?

Da. . . ași fi nenorocit urmă el, acoperindu-și fața cu mâinile fiind-că n'ași mai putea fără D-ta!

Nina roși ca un trandafir înflorit, obrajii ei ardeau ca para focului: cu ochii plecați în jos nu zise de cât foarte încet: știam Dragomire. . . .

Dragomir i cuprinse în mâini frumosa-i cap; o sărută lung pe frunte, în ochi, în gură, apoi zise ca un om în delir: ce dulce și frumoasă ești!

Nina inconștientă se rezemă de umărul lui se alipi și mai mult de el și îi șopti:

—Acum mă crezi că nu mai ești singur?...

Dragomir îi sărută mâna.

—Și în tot-de-una mă vei iubi ca astă seară? N'ai să mă mai uiți, n'ai să mă mai părăsești?

—Țin la Maica mea, ca un fanatic la Isus: amintirea ei fie-ți drept garanție că în tot-de-una te voi iubi, zise Dragomir. Te cred îi zise Nina, acoperindu-i gura cu părul ce-i undula pe umeri; dar uiți greutățile ce ai de învins? uiți că mai a-i trebuință să fii mult timp liber?

Aceste simple cuvinte, a-le Ninei, i amintiau că realitatea era într'adevăr cu totul alt-fel decât aceste dulci clipe, totuși el încheiă scurt:

N'avea nici o grije. Te-ai gândit vre-odată să-ți legi viața de pasul vre-unei ființe pe pământ?

Și dacă m'am gândit, zise ea, ideea aceasta mi s'a părut în tot-de-una nerealizabilă.

—Pentru ce?

—Pentru că trebuie să ghicești. . . . . mai târziu poate . . dar până atunci e nevoie să suferim . .

—La o mică întârziere te gândești zise Dragomir, prefăcându-se că înțelege, că de el e vorba: adică timpul ce-i trebuia pentru absolvirea liceului.

—Poate și mai mult zise Nina.

—Fie un an, urmă el, însă până atunci iată ce am hotărît și 'n acel moment scoase din puzunarul vestei două verghete de aur una cu numele ei alta cu numele lui.

—Ai proiectat o logodnă?

—Mai priceput.

Păstrează-le încă la tine, pentru aceasta voi trebui să pregătesc pe mama? În ori ce cas frumos te-ai gândit și întinse brațele pe după gâtul lui.

Mămița, zise Nina tresărind.

Doamna Hillebrand veni să-și chieime fiica, căci ora era zece, când trebuia să se culce.

Dragomir se sculă ca dintr'un vis feeric; adresă câte-va cuvinte de mulțumire doamnei Hillebrand, apoi sărutându-i mâna, iar pe a Ninei strângând'o călduros, le adresă la plecare un somn ușor și vise plăcute.

În luna dragostelor, când paserile vin de la mare, când luncile și pădurile resună de concertele lor, în ziua de 1 Mai, Nina și Dragomir realisară primul pas al visului lor. Se logodiră.

VII

Lucescu era obișnuit să vadă pe Dragomir în toate serile, în camera lor de la institut, iar dacă se întâmplase arare-ori să lipsiască, aceasta cel mult până la nouă. Într'o seară îl așteptă ca de obicei să vină, însă ceasul înăntase și Dragomir nu mai venia. Și tot așteptându-l, somnul îl părăsi, dar curios cum era de lucrările lui Dragomir, care se ferise în tot-de-una de el, se apucă să caute prin vravurile bibliotecarului: un nou manuscris i

atrased atențiunea. Il luă în mână și se așeză la masa, unde lucra Dragomir. Titlul era scris cu litere gotice: «*Lumină și adevăr*» și se apucă să citească; caută repede autorul; două inițiale D. M. îl denunțară. Apoi începu să citească cu lăcomie însoțită de frică: citi ca un hoț, care se grăbește să fure ce-i mai bun, dar care îl trec nădușelile morții de frică să nu fie prins. Era frumos cea ce citia Lucescu, în cât nu slăbi caietul din mână, de la 12 din noapte până la 6 dimineața. Din fericire ziua ce urma era duminica și nu avea nici o grabă să deștepte elevii pentru meditație, prin urmare lăsă să mai doarmă și tot mai citi din *Lumină și adevăr*. Se luminase de ziuă, iar Lucescu stinse lampa. Încă 2 pagini, încă una, în sfârșit a terminat; după aceea deschise din nou bibliotecarul și așeză manuscrisul la loc. Apoi reveni la masă și începu să se gândiască la cele ce citise. Se poate zise Lucescu. Istoria unui amor deși e veșnic veche, totuși în manuscrisul lui Dragomir i se păru nouă; cea ce-l supăra pe Lucescu, era că numele eroinei din romanul seu, era înlocuit cu trei stelute. Cine să fie persoana aceea? Toată istoria aceasta i se părea ca un basm. În acel moment ușa dormitorului se deschise și Dragomir i curmă firul gândirei. Era îmbrăcat tot ca 'n ziua a treia de paști, cu deosebire că la botoniera hainei purta și un boboc de trandafir. Lucescu îl măsură de la creștet până 'n picioare până ce ochii lui i alunecară asupra unei verghete de aur; dar n' apucă

să-l întrebe de unde vine și ce însemnează această înfățișare galantă, când Dragomir reluă :

—Nu te mira, mio-caro, m'am logodit.

—Adevărat ?

—Da, respunse el fericit.

—Cu cine amicul meu ?

—Cu Dșoara Nina Hillebrand.

—Te felicit dragă, te felicit, dar se poate să nu-mi spui până acum nimic despre toate aceste ?

—Am ținut în secret, dragă Lucescule, și ași dori să nu mai știe vre-un altul, nici chiar colegii noștri . . . . la nuntă, doresc să le fac surprinză, până, atunci însă sper să-mi faci plăcerea.

—N'avea nici o grije, șopti Lucescu, D-zeu să-ți ajute frate Dragomire, și l'a îmbrățișat călduros.

—Dar vergheta, amicul meu, uiți că te poate demasca ?

—Voiu avea grije să nu o port în clasă.

Și din ziua aea Lucescu se făcu părtaș al întregii sale vieți.

Terminară în același an liceul și după ce repur-tară victoria amândoi la bacalaureat, Dragomir alergă într'un suflet să anunțe logodnica-i de reu-șită.

Și cum se ducea în fuga mare pe stradele capitalei cine-va îl opri în cale.

—Dragomire, unde fugi așea ?

—A . . . părintele Neculai, zise Dragomir, schim-bându-și culoarea feței.

—La Sfinția-ta veniam părinte, să-ți anunț is-
bânda de la bacalaureat.

—Să trăești taică, apoi îl sărută pe frunte. Copii
taichii cei cuminți, nu mă îndoiam câtuși de puțin,
odată ce Tudorel al meu a reușit, se putea Dragu
să rămâie mai pe jos?!

Și Dragomir, însoțit de Popa Neculai, din vorbă
în vorbă, ajunseră acasă.

Pe drum, Popa Neculai îl mai certă părintește,
că cum se poate el, Dragomir să nu 'și aducă
aminte un an întreg de casa Popei, să nu mai
dea pe la Sfinția-sa atâta vreme; iar Dragomir
se scuză, zicând, că a fost anul preparator de
bacalaureat, că avea un motiv destul de serios
de n'a putut să vie, iar Popa Neculai l'a iertat,
dar cu condițiune ca să nu mai facă altă dată așa.

Popa Neculai pofți pe Dragomir să treacă în
camera Corneliei ca să-i mai ție de urit — fiind-
că Cornelia e bolnavă zise Popa — de vre-o trei
patru săptămâni.

Tudorel nu mai venise din târg, iar Preoteasa
Maria era ocupată cu de a-le mâncărei și tocmai
de la «cuhnie», care era situată în fudul curței
i adresă lui Dragomir un: «bine ai venit—bine ai
venit!»

Iar Cornelia, auzind în antreu vocea lui Dra-
gomir, tresări din pat, se schimbă la față și inima
începu să-i bată când mai încet, când mai grăbit
și n'a putut să nu lăcrîmeze, cu toate că s'a în-
cercat să fie «tare».

Dragomir bătu la uşe, iar Cornelia lăsând broşura din mână pe care se vedea o scenă din Rocambole, zise: Intră. A... D-ta ești Dragomire!

—Mă iartă că mă găsești în starea aceasta, care nu mai plăcere nu poate să-ți procure.

—Fii liniștită Cornelio, dacă ași ști că sunt socotit ca un străin, atunci îți mărturisesc, că-mi pare rău de am venit să te jenez cu prezența mea.

—Și fără să mă jenezi, nu-ți pare de fel rău că ai venit pe la noi?

—Eu cred, că mă bucur de câte ori viu pe la părinții mei cei buni.

—Te bucurai poate altă dată, însă acum nu cred, zise Cornelia, pofindu-l să ia loc.

—Nu te înțeleg Cornelio.

—Se poate, zise ea cu un suris prefăcut, care ascundea cea mai fină ironie și de odată schimbă vorba.

—Știi că Nina s'a mutat de la noi?

—Nu, zise Dragomir, prefăcându-se că se miră.

—Se poate? A... ai și o verghetă?!

Dragomir se uită și el la verghetă pe care o uitase în deget și devenind galben ca ceara zise: e un obicei al elevilor absolvenți de licee—vergheta asta n'are nici o însemnătate.

—Imi dai voie? zise Cornelia, întinzând mâna să-i scoată vergheta din deget; din fericire însă nu eșia.

—Dece să nu? și se prefăcu, că dorește și el să o scoată, dar fu în zadar.

Cornelia suspină greoi, i veniră noi ameteți, o cuprinseră din nou frigurile și nu mai putu să urmeze șirul conversațiunii.

— Mă iartă Dragomire, mi-e frig. Apoi incepu să tremure și 'și ascunse fața sub plapomă. Ar fi țipat și nu putea; ar fi voit să-l opriască de a face pasul acesta și nu se mai pricepea.

Vedea în curînd pe Dragomir soțul Ninei și pe Nina la brațul lui, plimbând-o la șosé — sau ducend-o la teatru sau la vre-uu concert. De ce s'a temut n'a scăpat și Cornelia îl iubise, dar n'a îndrăznit să-i o spue, fiind-că Nina fusese mai îndrăzneată și mai dibace de cât ea, că slava D-lui Părintele Neculai i detea ei o zestre bunicică și era destul de potrivit dacă Dragomir, care n'avea nici o avere ar fi contractat căsătorie cu dēnsa; dar acum era prea târziu poate; spusese ea Preotesei, că dacă s'ar mărita vre-o dată, n'ar lua pe altul de cât pe Dragomir și Preoteasa șoptise Popei și Popa Neculai plecase însuși după Dragomir — după destăinuirea Preotesei — să-i vorbiască ceva serios, acum când e vorba de viitorul lui și tocmai de acea Popa Neculai i zisese să treacă în odaea Corneliiei să vorbiască ăntăiu tineri împreună; apoi să aranjeze a-i bătrini toate cu rost și cu socoteală.

Și de acea Popa Neculai pofti pe Dragomir să

vie în camera sa și începu să-l întrebe din fir până în ată, că ce gând are acum, iar Dragomir dacă i respunse, că se va înscri la litere, Popa Neculai i a mai zis că s'a gândit vre-o dată și la căsătorie, iar Dragomir a roșit la întrebarea Popei Neculai și n'a știut ce să mai zică și a răspuns așa fără să se mai gândiască, că mai are vreme pentru asta, dar Popa Neculai i a atras luarea aminte și s'a mulțumit cu atâta, că Dragomir să nu facă pasu ăsta până ce n'o întreba pe Popa Neculai.

Apoi s'a întins taina și mai departe și s'a vorbit și despre chiriașii din curte, iar Popa Neculai se miră cum de nu știe Dragomir, că chiriașii nu mai locuesc aci; se făcea de asemenea și Dragomir că se miră de asta. . . . .

Dar când Popa Neculai a început să-i spue lucruri pe cari el nu le știa, Dragomir se schimbă cu totul la față.

—Nu se putea alt-fel, urmă Popa Neculai, nu mi plătise chiria pe un an; bătrînul s'a întors de la Viena. Doctorii nu-i au dat nici o speranță, din cauza unui reumatism ne îngrijit bătrînul a devenit paralytic.

—Care bătrîn, întreabă Dragomir?

—Domnu Hillebrand chiriașul meu.

—Ce fel Domnul Hillebrand suferia de reumatism?

—Ce nu știai?

—Știam că-i dus în străinătate, ocupat cu niște

afaceri, însă cum stau lucrurile nu m'am interesat să aflu.

— Și acum ce a devenit familia Hillebrand, întrebă Dragomir, prefăcându-se, că n'are nici o știre de părinții Ninei.

— Presupun că se află tot în capitală, dar cea ce știu, e că bătrînul le a scris să se mute în provincie.

— Și ce crezi a primit familia propunerea D-lui Hillebrand de a părăsi capitala?

— Bine înțeles că da, de oare ce nu mai aveau alte resurse de traiu, și apoi e știut, că viața în capitală e scumpă, pe când în provincie o duce omul cum poate.

Dragomir aflate din gura Popei Neculai multele pe care el nu le știuse și Popa Neculai i spusese toate aceste fără să bănuiască, că Dragomir era logodnicul fetei D-lui Hillebrand.

Dragomir nu căutase să intre în intimitățile familiare a-le logodnicei sale. Nu își întrebasese de cât înima și de oare ce ea îl îndemnase să 'și lege viața de o ființă iubită, nu vru să mai întrebe, nici să asculte de nimeni.

După vre-o două ceasuri de ședere, să sculă să plece. Popa Neculai nu-l opri dar îl rugă să vie mai des, după ce-l aviză că e nevoit să chieime un Doctor să vază ce are Cornelia.

Când trecu în camera Corneliei să 'și ia ziua bună, dînsa dormia, de acea nu o mai supără

și Dragomir plecă turburat ca nici odată încât însăși preoteasa Maria se miră de schimbarea lui.

VIII.

—E, ce impresie a produs logodnicei tale vestea reușitei?

—De unde dragă Lucescule, nici n'am fost.

—Cum se poate, că par'că într'acolo plecaseși!

—Plecasem într'acolo și pe drum m'am întâlnit cu Părintele Neculai.

—E și, ce are a face una cu alta?

—Nu mă pricepi, mă întrebă că unde alerg așa și eu care nu puteam să-i spui adevărul, îi spusei că tocmai la Sfinția-sa plecasem să-i aduc vestea reușitei; pe drum mi-a reproșat, că de ce n'am mai fost de mult pe la sfinția-sa și câte altele-; în sfârșit intru în casă, când colo ce se vezi. — Cornelia îmi observă vergheta.

—Ce imprudență, zise Lucescu mirat! E și ce ai făcut?

—Ce puteam să fac de cât să mint, dar ce folos, că a ghicit totul mai bine de cum i-ar fi spus cine-va. Părintele Neculai a mers până acolo, în cât mi-a vorbit despre căsătorie.

Și tu ce i-ai zis?

I-am dat să înțeleagă, că nu mă pot hotări de acum la așa ceva.

—De sigur nădăjduște să-ți dea pe fica-sa, și după mine unu n'ași fi refuzat o zestre bunicică, și o pereche de case frumoșele.

Dragomir privi o clipă pe camaradul seu crunt, deveni mai posomorit de cum era și după un moment de tăcere urmă: ești mai tinăr ca mine Lucescule, și permite-mi să-ți fac o mică observație: de prima oară te aud vorbind așa, cea ce mi dovedește că ești un materialist în puterea cuvintului. Pentru că vorbim de căsătorie, te întreb cunoști tu însemnătatea acestui cuvint?

Lucescu dete din umeri apoi: ași putea să zic ba, pentru-că n'am avut nici odată vre-un motiv să mă ocup de însemnătatea căsătoriei, dar după mine o repet, prefer pe una bogată de cât pe una mai săracă de cât mine.

Dragomir zimbi, apoi: avem câte o părere contrarie, de acea îmi place să discutăm: ne căsătorim. Dar pentru-ce, naște întrebarea?. Mă voiu mărgini să-ți esplic în mărginile cunoștinței mele. Cei mai mulți din cari faci și tu parte, ținta căsătorii lor este a se îmbogăți în mod nedemn, te rog să-mi ierți expresia. Și ast-fel contractează căsătoria așa numită de interes.

O mică parte dintre noi însă bine înțeles de un temperament deosebit de al celor-l-alți, privim cu totul alt-fel căsătoria

Ne hotărîm la a-est pas, avînd drept țintă: perpetuarea și îmbunătățirea specii umane și pe baza ac-asta suntem determin-ți să alegem ce-i mai bun și mai superior, cu privire la gen și la cultură. Lupta vieții este grea și 'n consecință ne trebuie un tovaroși d- luptă, de suferință și

în cele din urmă de fericire: acest tovaroși însă e greu de găsit sub ori-ce condițiuni s'ar găsi lumea: nepotrivire de cultură, de caracter, și de avere, sunt motive, cari contribue la nașterea divorțului; mai cu samă cultura superficială a femeii, pedantismul, îndrăgirea ei cu atâta ușurința în lume, năzuințele ei paradoxale, luxul, vanitățile și alte calități uricioase își au origina în educațiunea maternă și de unde rezultatul funest: alcătuirea unei societăți putrede, care n'are nici o temelie, nestatornică și care-i amenințată de o sigură peire. Femeea e prototipul ingerilor, însă acest inger cobărit pe pământ, are misiunea cea mai grea, de la virtutea căreia deprinde fericirea generațiilor ce vor veni.

Lucescu privind în ochi lui Dragomir, asculta cu luare aminte fără să zică un cuvânt. Dragomir făcu o pauză.

—Vorbește, zise el, îmi place cea ce 'mi spui, pentru care nu pot de cât să-ți mulțumesc.

—Da, aceste sunt părerile mele dragul meu, și cred că nu va urma între noi doi vre-o supărare, dacă discutăm.

Din contră, mă interesează Dragomire, pe cinstele îți spui, că am început să fiu de o părere cu tine.

A nu, fie care e dein din parte răsărit și urmeze principiilor sale, dacă e convins, că corespund cu adevărul și lumina. Eu unul, astfel gândesc și pot să termin discuțiunea ce am început: —Iupă

mine, educația, căznicia, economia și cinstea, ce o pretindem de la femei stau opus diametral cu averea, pe care o pretindem de la dânsa; una din două: sau femeiinger — sau avere, iar celelalte cerinți — simple formalități; căci belșugul averei, venit din senin e adesea cauza unei nenorociri perpetue de cât o fericire reală.

Adolescenta ca și adolescentul din zilele noastre se sprijine pe miile de poli ce i vor rămâne moștenire de la părinți, iar educațiunea serioasă pentru ei va rămâne o taină: cunoștințele serioase, cari reclamă o muncă onestă, vor fi reduse la simple formalități până la sosirea momentului de *mariage*.

Iată cari au fost motivele mele, *mio caro*, de am evitat din respecturi căsătoria de interes. Sunt sigur, că mă veți condamna ca și mulți alți de-ace n'am dat preferință Corneliei, care-i bogată și am preferit pe Nina — însă și-am spus am principiile mele și mă conduc după ele.

Lucescu se simți atins sub impresia celor din urmă cuvinte așa precum se simțise atins Dragomir la începutul conversații, când Lucescu îi amintise ca un apropo de zestre. Conversația de astăzi îmi va servi ca o normă după care mă voi conduce în viață, zise Lucescu, căzând pe gânduri. În sfârșit Lucescule, eu te părăsesc de o cam dată zise Dragomir sculându-se de pe scaun.

— Unde vrei să mergi, nu stai să prânzim?

— Nu, nu mi-e foame, mă duc să văz ce fac a-i mei.

Sfârșit. Carte cu autograf. Braun